

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

MASARYKŮV ÚSTAV VYŠŠÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Preventivně výchovná činnost
ve školní praxi**

**Preventive Educational Activity
in School Practice**

2024

Michal Jahoda

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.

JAHODA, Michal. *Preventivně výchovná činnost ve školní praxi*. Praha: ČVUT 2024. Bakalářská práce.
České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.

**MASARYKŮV ÚSTAV
VYŠŠÍCH STUDIÍ
ČVUT V PRAZE**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje správně a úplně citoval a uvádím je v přiloženém seznamu použité literatury.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této závěrečné práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 31. 03. 2024

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Miroslavě Kovaříkové, Ph.D. za její cenné rady, připomínky a veškerou podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé práce.

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Jahoda** Jméno: **Michal** Osobní číslo: **511337**
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**
Zadávací katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**
Studijní program: **Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Preventivně výchovná činnost ve školní praxi

Název bakalářské práce anglicky:

Preventive Educational Activity in School Practice

Pokyny pro vypracování:

Cílem bakalářské práce bude vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese.

Teoretická část

1. Vzdělávání v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva.
2. Znalosti a dovednosti zvládnání mimořádných situací ve škole.

Praktická část

3. Výzkumné šetření na školách v klatovském okrese.
4. Doporučení pro pedagogickou praxi.

Závěr

Seznam doporučené literatury:

MIKULKA, Bohdan, MIKULKA, Štěpán, PIŇOS, Miroslav, *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství HZS ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3
LINHART, Petr, *Ochrana člověka za mimořádných událostí pro střední školy*. Praha: Fortuna, 2012. ISBN 978-80-7168-869-3

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D. Masarykův ústav vyšších studií ČVUT v Praze

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **08.12.2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25.04.2024**

Platnost zadání bakalářské práce: _____

PhDr. Miroslava Kovaříková, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) práce

doc. Ing. David Vaněček, Ph.D.
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Student bere na vědomí, že je povinen vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

Datum převzetí zadání

Podpis studenta

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese a zabývá se problematikou ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací.

Práce se zaměřuje na zhodnocení zásad chování, opatření a následků zvládnání mimořádných událostí a krizových situací, jejich pochopení a reakcí, jak pedagogů, tak i žáků na základní a střední škole, se kterými souvisí především jejich příprava.

Výzkum byl proveden metodou kvantitativního šetření, analýzou a zhodnocením současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v Klatovech.

Pomůckou pro zhodnocení současného stavu preventivně výchovné činnosti byly vytvořeny hypotézy, které byly následně buď potvrzeny nebo vyvráceny.

Výsledkem výzkumu jsou doporučení pro školy. Jedno z nejzásadnějších doporučení je implementace předmětu Preventivně výchovné činnosti (dále v textu PVČ) do vyučovacího procesu. Bylo zjištěno, že teoretické znalosti žáků jsou na velmi dobré úrovni, ale dalším velmi důležitým doporučením je v tomto ohledu realizace praktického cvičení, které vyžaduje propojení teoretických znalostí a praktických dovedností a s tím souvisí zapojení více odborníků z řad IZS do vyučovacího procesu. Pedagogům navrhuji, aby se v rámci svého vzdělávání, zúčastnili akreditovaných kurzů a seminářů. Tyto kurzy v současné době organizuje Národní institut vzdělávání v těsné spolupráci s HZS ČR.

Klíčová slova

Preventivně výchovná činnost, ochrana člověka za mimořádných událostí, krizová situace, pedagog, žák, základní a střední škola

Abstract

The goal of the bachelor's thesis is to develop a survey and analysis of the current state of preventive educational activities at primary and secondary schools in the Klatovy district and deals with the issue of human protection during extraordinary events and crisis situations. The thesis focuses on the evaluation of the principles of behavior, measures and consequences of handling extraordinary events and crisis situations, their understanding and reactions of both teachers and pupils at primary and secondary schools, which are primarily related to their preparation. In the research was used the method of quantitative investigation, analysis, and evaluation of the current state of preventive educational activities at primary and secondary schools in Klatovy. As a tool for evaluating the current state of preventive educational activities, hypotheses were created, which were subsequently either confirmed or refuted. The results of the research are recommendations for schools. One of the most fundamental recommendations is the implementation of the school subject of preventive educational activities (further on in the text only as PVČ) in the teaching process. It was found that the theoretical knowledge of the pupils is at a very good level, but another very important recommendation in this regard is the implementation of practical exercise, which requires the connection of theoretical knowledge and practical skills, and the involvement of more experts from the ranks of the IZS in the teaching process is related to this. I suggest that teachers participate in accredited courses and seminars as part of their education. These courses are currently organized by the National Institute of Education in close cooperation with HZS ČR.

Keywords

Preventive educational activity, protection of human during extraordinary events, crisis situations, pedagogue, student, primary and secondary school

Obsah

Úvod.....	9
1 Vzdělávání v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva.....	11
1.1 Historie výuky problematiky preventivně výchovné činnosti a ochrany obyvatelstva	11
1.2 Současný stav ochrany obyvatelstva a preventivně výchovné činnosti ve výchově a vzdělávání	13
1.2.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030	15
1.3 Definice základních pojmů	16
1.3.1 Preventivně výchovná činnost	16
1.3.2 Ochrana obyvatelstva	16
1.3.3 Mimořádná událost	17
1.3.4 Integrovaný záchranný systém	17
1.3.5 Evakuace	18
1.3.6 Požární ochrana	18
1.3.7 Ochrana člověka za mimořádných událostí	19
1.3.8 Prostředky individuální ochrany	19
1.4 Legislativa	19
2 Znalosti a dovednosti zvládnání mimořádných situací ve škole	25
2.1 Základní a střední školy	25
2.1.1 Podstata výuky	25
2.1.2 Příprava pedagogů	26
2.2 Charakteristika znalostí a dovedností pedagogických pracovníků a žáků	28
2.2.1 Zajišťování pomoci – tísňová volání	28
2.2.2 Zajišťování první pomoci	29
2.2.3 Varování a ukrytí při nebezpečí	30
2.2.4 Evakuace a opatření nouzového přežití	31
2.2.5 Prostředky improvizované ochrany dýchacích cest a povrchu těla	31
2.2.6 Psychický a fyzický stav osob při mimořádné události	32
2.3 Projekty k podpoře výuky na školách	33
2.3.1 Asociace Záchranný kruh	33
2.3.2 Hasík CZ	34
2.3.3 Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí	34
2.3.4 Hasiči pro školy	35
3 Výzkumné šetření na školách v klatovském okrese.....	37

3.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	37
3.2	Popis a stanovení výzkumné strategie a metody výzkumu	37
3.3	Výzkumný nástroj	38
3.4	Stanovení hypotéz	38
3.5	Prezentace výsledků výzkumného šetření	39
3.5.1	Vyhodnocení dat z dotazníku pro studenty	39
3.5.2	Vyhodnocení dat z dotazníku pro ředitele	51
3.5.3	Vyhodnocení hypotéz	60
3.5.4	Shrnutí a vyhodnocení výsledků výzkumu	62
4	Doporučení pro pedagogickou praxi	64
	Závěr	66
	Seznam použité literatury	68
	Seznam obrázků	72
	Seznam tabulek a grafů	73
	Seznam použitých zkratk	74
	Seznam příloh.....	75

Úvod

Cílem bakalářské práce je vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese.

V teoretické části své práce se zaměřuji na to, jak jsou pedagogové a žáci vzdělávání v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva. Jak jsou připraveni, jaké jsou jejich znalosti a dovednosti zvládnání mimořádných situací ve škole.

Výuku, výchovu žáků a přípravu pedagogů základních a středních škol spojenou s problematikou preventivně výchovné činnosti a oblasti ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí považuji za velice důležitou. Osvojené návyky jsou na celý život a mohou žákům a osobám v jejich okolí nejednou zachránit životy, zdraví nebo majetek a pomoci tak k bezpečnějšímu prostředí pro život a lepšímu fungování celé společnosti.

Při tvorbě bakalářské práce vycházím z platné legislativy, dostupné odborné literatury a webových stránek, které jsou spojené s problematikou oblasti preventivně výchovné činnosti.

V praktické části bakalářské práce vypracuji výzkumné šetření na základních a středních školách v klatovském okrese. Prostřednictvím zpracovaných dotazníků pro ředitele škol a dotazníků pro ověření znalostí a dovedností žáků.

Na základě provedeného výzkumu budou navržena doporučení pro pedagogickou praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vzdělávání v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva

1.1 Historie výuky problematiky preventivně výchovné činnosti a ochrany obyvatelstva

Již v antickém Řecku a Římě můžeme v různých formách pozorovat zmínky o branné výchově.¹

Historii ochrany obyvatelstva můžeme rozdělit do několika období. Od konce 20. let minulého století do konce 2. světové války se tato doba vyznačovala především protiletectkou a protichemickou ochranou.

Skoro třičtvrtě století se v naší zemi vyskytuje, pod různými názvy ochrana obyvatelstva, jako soubor právních, materiálních, organizačních a dalších opatření. Tyto opatření mají za cíl především ochranu osob a jejich majetku v takzvaných „nestandardních“ podmínkách.²

Naše republika byla ohrožena válkou s Německem. V reakci na tuto hrozbu, byl vládou schválen zákon č. 82/1935 Sb., který obsahoval ochranu a obranu proti leteckým útokům. Schválením tohoto zákona vzniká organizace Civilní protiletectké ochrany (CPO), kterou spravuje Ministerstvo vnitra. V důsledku schválení zákona, byly v určitých městech založeny poradní výbory protiletectké ochrany.³ V poválečné období mezi roky 1945-1950, je značně podceňovaná oblast ochrany obyvatelstva. Následující období od roku 1950, kdy je svět ohrožen mezinárodními konflikty a hrozbou použití zbraní hromadného ničení, se lidstvo připravuje zejména na ochranu před jadernými zbraněmi. Poslední období, od roku 1990 až do současné doby, se soustředí na mimořádné události nevojenského charakteru, které vychází z přetechnizované doby.⁴

Oficiální výuce problematiky ochrany obyvatelstva za mimořádných událostí předcházela tzv. branná výchova, která byla v ČR koncem 19. století uspořádávána formou praktického cvičení, a to především pro posílení vlasteneckých ctností, fyzické zdatnosti a dovednosti nezbytné pro případné obranné úkoly. Tvůrce plánu národní branné výchovy byl Miroslav Tyrš.⁵ V letech 1974-1975 se

¹ Srov. JÚVA, Vladimír a Vladimír JÚVA. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007, s. 11.

² Srov. LINHART, Petr. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 9.

³ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše; KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a FOLWARCZNY, Libor. *Ochrana obyvatelstva*. 2. aktualiz. vydání. SPBI Spektrum. Červená řada, 42. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, s. 177.

⁴ Srov. LINHART, Petr a ROUDNÝ, Radim. *Ochrana obyvatelstva a terorismus: distanční opora*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 32.

⁵ Srov. KONÍŘOVÁ, Marta, ed. *Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově*. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově, 2006, s. 13.

branná výchova na základní škole a střední škole vyučovala jako povinný předmět na všech stupních školy.

Samostatným vyučujícím předmětem přestala být po změně školského zákona, kdy se základní školy zkracovaly na osm ročníků. Branná výchova postupovala všemi ostatními předměty, kterým se upravily osnovy. V osnovách středních škol, gymnázií a středních odborných škol byl jako hlavní prostředek výuky branné výchovy zařazen samostatný vyučovací předmět, v kterém si studenti upevnili a prohloubili znalosti získané na základní škole.⁶

Mezi lety 1973 a 1991 byly provedeny různé změny v povinném předmětu "branná výchova" na základních a středních školách. Jednou z podstatných změn, bylo zrušení zákona o branné výchově č.73/1973 Sb. prostřednictvím zákona 217/1991 Sb. Následkem zrušení tohoto zákona bylo, že problematika ochrany člověka za mimořádných událostí byla v ústraní a na školách na tuto oblast nebyl kladen větší důraz. Po roce 1989 došlo k změně pohledu na problematiku civilní ochrany a ochrany obyvatelstva. Ve společnosti probíhaly značné změny. Od této doby je odpovědnost za vlastní ochranu na každém občanovi, avšak má také právo na pomoc od státu. Bylo považováno za nejúčinnější připravovat občany na zvládnání mimořádných událostí přímo na školách, jelikož se zvýšila potřeba takové přípravy.⁷

Na konci roku 1995 Výzkumný ústav pedagogický ve spolupráci s tehdejší Hlavním úřadem civilní ochrany České republiky vypracoval společný projekt experimentu na vybraných základních a středních školách. Tento projekt měl za cíl ověřit, zda je možné za aktuálních učebních osnov vést některá témata spojená s ochranou člověka v mimořádných událostech v rámci určitých předmětů, aniž by bylo nutné zřizovat samostatný předmět. Experiment proběhl v letech 1996-1997. Na základě zjištění tohoto experimentu byl vydán pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s úkolem začlenit problematiku ochrany člověka v mimořádných událostech do vzdělávacích programů (č.j. 34776/98-22 ze dne 4. května 1999; dále jen jako "pokyn MŠMT"). Tento pokyn byl následně zveřejněn ve Věstníku MŠMT v červnu 1999. K podpoře výuky v této oblasti vzdělávání vydal MV-GŘ HZS ČR metodickou příručku pro učitele obsahující podrobné informace a doporučení.⁸

Ředitel školy měl vždy pravomoc rozhodovat o tom, jak budou témata začleněna do výuky jednotlivých předmětů, jak budou specifikovány obsahy vzdělávání pro jednotlivé ročníky a předměty, a také jak bude organizováno praktické cvičení.

⁶ Srov. ŠIMEK, Jan., HALÍŘOVÁ, Martina. *Škola a válka: branná výchova v české škole*. 1. vydání. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2021, s. 76.

⁷ Srov. LINHART, Petr. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 9.

⁸ Srov. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. *Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu*. [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>.

V roce 2003 došlo k důležitému kroku ve vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, když Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydalo na základě vládního usnesení České republiky č. 11 ze dne 8.1.2003 pokyn k integraci témat ochrany lidských životů při mimořádných událostech do vzdělávacích programů.⁹ Tento pokyn zahrnul některé prvky branné výchovy do osnov předmětů, ale nevytvořil nový samostatný předmět. Současně Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR poskytlo každé základní a střední škole metodické příručky pro učitele a vzdělávací filmy pro žáky.

V roce 2004 MŠMT schválilo nové zásady pro vzdělávání žáků ve věku od 3 do 19 let podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání. Do Rámcového vzdělávacího programu (RVP) byla začleněna oblast ochrany člověka při mimořádných situacích pro základní, gymnaziální a střední odborné školy. Toto téma se stalo integrovanou součástí celého vzdělávacího procesu díky tomuto zákonu.¹⁰ Od 1.9.2007 začaly všechny základní školy v České republice podle tohoto zákona vyučovat danou problematiku v 1. až 6. ročníku. V lednu 2013 byl schválen upravený RVP pro základní vzdělávání (RVP ZV), který následně vstoupil v platnost od školního roku 2013/2014. Školy musely na tuto změnu reagovat přizpůsobením svých školních vzdělávacích programů, zatímco učitelé se museli připravit na jeho praktické začlenění do výuky.¹¹

1.2 Současný stav ochrany obyvatelstva a preventivně výchovné činnosti ve výchově a vzdělávání

Aktuální školský systém zahrnuje mateřské školy poskytující předškolní vzdělávání, základní školy, které jsou členěny na první a druhý stupeň, a střední školy, mezi něž patří gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Systém doplňují konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy a jazykové školy s oprávněním konat státní jazykové zkoušky.¹² Co se týče preventivní výchovné činnosti, současně se zaměřuje nejen na základní a střední školy, ale také na předškolní děti a děti navštěvující mateřské školy.

⁹ Srov. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [MŠMT]. *Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy – ochrana člověka za mimořádných událostí*. [online]. [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1>.

¹⁰ Srov. ČESKO, 2004. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online]. [cit. 2024-03-04]. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010-2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

¹¹ Srov. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. *Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu*. [online]. [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>.

¹² Srov. VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 87.

V tomto životním období děti rychle absorbují nové informace a snadno si osvojují návyky a dovednosti, proto jsou velmi receptivní k vzdělávání. Některé charakteristiky jsou klíčové pro značné přínosy, které přináší předškolní vzdělávání a rozvoj, když jsou podpořeny raným vzdělávacím vlivem.¹³

V současné době je výchova a vzdělávání v oblasti Ochrany člověka za mimořádných událostí (OČMU) řízeno zákonem č. 561/2004 Sb., který byl schválen MŠMT a je součástí Rámcového vzdělávacího programu (RVP). Výuka OČMU je povinně zahrnuta do školních osnov na všech základních, středních a vyšších odborných školách v minimálním rozsahu šesti vyučovacích hodin ročně. Rozhodnutí o způsobu zařazení OČMU do výuky spadá do kompetence ředitelů škol. Hlavním cílem je, aby žáci adekvátně svému věku zvládli problematiku OČMU. Důraz je kladen na rozpoznání varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“, správné jednání po jeho vyhlášení, používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků, přípravu evakuačního zavazadla, zásady opuštění obydlí či ohroženého území, činnost integrovaného záchranného systému a poskytování první pomoci při zraněních a v případě mimořádné události.

Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR vytvořilo a distribuovalo do základních a středních škol metodické příručky pro učitele, které slouží k výuce Ochrany člověka za mimořádných událostí (OČMU). Hlavním účelem těchto materiálů je poskytnout učitelům dostatečné podpůrné prostředky, výukové materiály a informace pro efektivní zařazení tématu do vzdělávacího procesu na různých stupních školního vzdělávání.¹⁴

V kontextu výuky předmětu Ochrana člověka za mimořádných událostí (OČMU) Hasičský záchranný sbor ČR aktivně spolupracuje se školami na edukaci žáků, a to prostřednictvím názorných cvičení a organizací besed nebo soutěží pro žáky různých věkových kategorií, a také poskytuje vzdělávací kurzy pro učitele. Přestože HZS ČR poskytuje značný rozsah odborných znalostí a materiální podporu, systémově se nemůže stát plnohodnotnou náhradou za školní vzdělávání v oblasti preventivně výchovné činnosti na všech vzdělávacích stupních. Koncepční výukové programy v plné míře nezahrnují celou problematiku, kterou HZS ČR pokrývá a dlouhodobě řečeno, hasičský sbor nemá v rámci vzdělávacího systému ČR mandát zajišťovat trvalé vzdělávání v této oblasti. HZS ČR tak v současnosti plní spíše zastupitelskou roli v edukaci, nicméně tato role není z dlouhodobého hlediska udržitelná ani systémově zakotvená. V rámci České republiky nabízí Hasičský záchranný sbor možnost školám uskutečnit exkurze na svých stanicích a organizuje ukázky činnosti požárních jednotek.

¹³ Srov. PIANTA, Robert C. *Handbook of Early Childhood Education*. New York: The Guilford press, 2012, s. 177.

¹⁴ Srov. MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

Současně probíhá školení učitelů, kteří vyučují předmět Ochrana člověka za mimořádných událostí (OČMU). Přestože školení učitelů probíhá, počet již proškolených pedagogů zatím zůstává nízký.¹⁵

Podle Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 je strategickým záměrem zavést povinné předměty zaměřené na Ochranu člověka za mimořádných událostí (OČMU) na základních a středních školách, nebo zavést podobný vzdělávací systém. Je však zásadní, aby bylo zajištěno efektivní předávání, osvojování a pochopení informací v tomto oboru.¹⁶

1.2.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Poté, co byla v roce 1991 zrušena systematická příprava obyvatelstva v rámci vzdělávacího procesu, se v naší společnosti začala projevovat značná mezera ve vzdělání. Vznikla celá generace lidí, která neprošla žádným vzděláním v oblasti ochrany obyvatelstva a preventivně výchovné činnosti. To si vyžaduje nové přístupy a reevaluaci současných metod preventivní výchovy a vzdělávání obyvatelstva.¹⁷

Klíčovým cílem koncepce, kterou vypracovalo Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR a která byla projednána a schválena vládou ČR usnesením č. 805 ze dne 23. října 2013¹⁸, je provést analýzu současného systému vzdělávání a výchovy v oblasti ochrany obyvatelstva. Tato analýza by měla vést k návrhům opatření k odstranění stávajících nedostatků a zabezpečit, aby bylo obyvatelstvo adekvátně připraveno na mimořádné události nebo krizové situace. Je nezbytné definovat kroky pro úpravu stávajícího systému, stanovit prioritní úkoly a vytvořit efektivní systém výchovy a vzdělávání na všech úrovních státní správy a samosprávy. Dlouhodobým cílem pro školy a vědu je systematické působení na odborníky a lektory a zavedení pravidelné výuky pro žáky na všech stupních vzdělávání. Dalším cílem je zajistit, aby informace v oblasti ochrany obyvatelstva byly dostatečně pronikavé a srozumitelné. Koncepce také upozorňuje na nedostatečné personální a finanční zabezpečení výuky a zdůrazňuje potřebu vytvořit příslušné administrativní, legislativní a

¹⁵ Srov. TILCEROVÁ, Eleonora. *Ochrana člověka za mimořádných událostí – nové trendy ve výuce*. 2010. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/37999/Tilcerov%3a1E_Ochrana%4%8clov%4%9bka_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹⁶ Srov. MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva2020-2030_1_.pdf.

¹⁷ Srov. TILCEROVÁ, Eleonóra. *Výchova a vzdělávání obyvatelstva v intencích koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. In: *Zkvalitnění systému vzdělávání a výzkumu v oblasti ochrany obyvatelstva: sborník z mezinárodního workshopu*. Uherské Hradiště: FLKŘ Uherské Hradiště, 2014, s. 393–397.

¹⁸ Srov. MIKLÓS, Daniel. *Koncepce ochrany obyvatelstva*. *Časopis 112*, 2013, roč. 12, č. 12/2013. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-2013-casopis-112-rocnik-xii-cislo-11-2013.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>.

materiální podmínky. Je důležité připravit na tyto změny celou společnost a spojit praktickou realizaci výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva s přípravou občanů. S využitím nových poznatků bezpečnostního výzkumu je třeba optimalizovat celý systém tak, aby odpovídal novým hrozbám a aktuálním potřebám společnosti.¹⁹

1.3 Definice základních pojmů

1.3.1 Preventivně výchovná činnost

*„Souhrn organizačních, technických a provozních opatření a činností zaměřených na výchovu obyvatelstva s cílem předcházet vzniku mimořádných událostí a v případě jejich vzniku dosáhnout zmírnění nežádoucích dopadů mimořádné události na zdraví, životy, majetek či životní prostředí odpovídajícím chováním obyvatelstva“.*²⁰

Preventivně výchovná činnost zahrnuje rozsáhlou oblast na úseku požární ochrany a ochrany obyvatelstva – například zajištění pokladů k výuce a výuku témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních a středních školách, pomůcky k výuce, spolupráci s vysokými školami připravující pedagogické pracovníky, podporované projekty preventivně výchovné činnosti u HZS ČR a spolupráci s ostatními institucemi.²¹

1.3.2 Ochrana obyvatelstva

*„Definici ochrany obyvatelstva můžeme nalézt v zákoně č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kde je pojem ochrana obyvatelstva definován jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.“*²²

„Ochrana obyvatelstva je širokou „multiresortní“ disciplínou, kterou není možné vysvětlovat a řešit jen jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva (ve vazbě na Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949), ale jako soubor činností a úkolů odpovědných orgánů veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob a také občanů, které

¹⁹ Srov. MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva2020-2030_1_.pdf.

²⁰ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVCR]. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu*. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>. s. 68.

²¹ Srov. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. *Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru*. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasickeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.

²² MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul - J. 1*. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 2019. s. 18.

vedou k zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí, v souladu s platnými právními předpisy. Úkoly jednotlivých orgánů jsou nepřenositelné a jejich plnění vyplývá z konkrétních ustanovení právních předpisů.“²³

1.3.3 Mimořádná událost

„Událost nebo situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku živelní pohromy, havárie, nezákonnou činností, ohrožením kritické infrastruktury, nákazami, ohrožením vnitřní bezpečnosti a ekonomiky, která je řešena obvyklým způsobem orgány a složkami bezpečnostního systému podle zvláštních právních předpisů. Pod tímto pojmem je v současných právních předpisech ČR uváděna řada pojmů jako jsou např. mimořádná situace, nouzová situace, pohroma, katastrofa, havárie.“²⁴

„Škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“.²⁵

1.3.4 Integrovaný záchranný systém

„Integrovaný záchranný systém je efektivní systém vazeb, pravidel spolupráce a koordinace záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací a přípravě na mimořádné události. Tvoří jej základní složky (Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Policie České republiky) a ostatní složky.“²⁶

„Integrovaný záchranný systém představuje koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Potřeba vzniku integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) vplynula z každodenní činnosti záchranářů při odstraňování následků mimořádných událostí nebo krizových situací a zejména z nutnosti organizování společné

²³ MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva2020-2030_1_.pdf. s. 4.

²⁴ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVCR]. *Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planovaniobransy-statu.aspx>. s. 40.

²⁵ MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 8.

²⁶ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVCR]. *Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planovaniobransy-statu.aspx>. s. 97.

činnosti všech subjektů, které disponují potřebnými sily a prostředky a jsou vybaveny nezbytnými kompetencemi.“²⁷

1.3.5 Evakuace

„Soubor opatření k přemístění osob, hospodářského zvířectva a věcných prostředků z ohroženého prostoru na jiné bezpečné místo. Pokyn k evakuaci může vydat velitel zásahu, zaměstnavatel, obec, kraj. O způsobu provedení evakuace se dozvíte z vysílání Českého rozhlasu, České televize nebo z místního veřejného rozhlasu. Všechno je sice závislé na konkrétní situaci, ale vždy je nutné respektovat nařízený způsob evakuace, aby nedošlo ke zbytečné panice a dopravním problémům.“²⁸

„Evakuace je jedním z nejúčinnějších a nejrozšířenějších opatření, která se používají při ochraně obyvatelstva před případnými následky hrozících nebo vzniklých mimořádných událostí.

Evakuace se vztahuje na všechny osoby v místech ohrožených mimořádnou událostí s výjimkou osob, které se budou podílet na záchranných pracích, na řízení evakuace nebo budou vykonávat jinou neodkladnou činnost.“²⁹

V mé práci je dále zmíněna evakuace podle velikosti evakuovaného prostoru, tedy objektová evakuace, která zahrnuje evakuační opatření pro osoby z jedné či více budov. Jedná se podle doby trvání o evakuaci krátkodobou.

Opatření pro případ evakuace jsou stanovena v evakuačním plánu, který zpracuje ten, kdo evakuaci organizuje a lze doporučit, aby se řídil požárním evakuačním plánem, který je definován požárními předpisy (viz. § 33 Vyhlášky ministerstva vnitra č. 246/2001 Sb. o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění pozdějších předpisů).

1.3.6 Požární ochrana

Je definována **Zákonem ČNR č. 133/1985 Sb.**, o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, kde je v § 1 odst. 1 uvedeno:

„Účelem zákona je vytvořit podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení

²⁷ MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul - J. 1.* vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 2019. s. 12.

²⁸ MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol.* 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. s. 16.

²⁹ MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul - J. 1.* vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 2019. s. 24.

a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinností jednotek požární ochrany.

Každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířata a majetek; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc.“³⁰

1.3.7 Ochrana člověka za mimořádných událostí

„Systém výuky uplatňovaný v rámci vzdělávací soustavy ČR je zaměřený na seznámení dotčené populace s problematikou ochrany obyvatelstva, zejména s principy sebeochrany a vzájemné pomoci. Posláním je vytvořit a udržovat soubor znalostí a dovedností potřebných k minimalizaci negativních důsledků mimořádných událostí a přispět tak k osvojení potřebných kompetencí pro poskytnutí případné pomoci sobě a dalším osobám v rizikových situacích, a to alespoň po nezbytnou dobu do příchodu profesionální pomoci ze strany složek bezpečnostního systému.“³¹

1.3.8 Prostředky individuální ochrany

„Prostředky k ochraně jednotlivce, sloužící k ochraně očí, dýchacích cest i celého povrchu těla před působením nebezpečných chemických, biologických látek a ionizujícího záření. Jedná se o ochranné masky, dětské ochranné vaky, dětské ochranné kazajky, ochranné oděvy a ochranné filtry pro ochranu dýchacích cest a povrchu těla.“³²

1.4 Legislativa

Tato kapitola se věnuje nejdůležitějším právním dokumentům k řešení problematice. V právním řádu ČR je uzákoněno základní právo na ochranu života, zdraví a majetkových hodnot.

Usnesení č. 2/1993 Sb.³³, Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Zde je v článku 17 zaručeno právo na informace ve veřejné správě, zakotvené v odstavci 4 a 5.

³⁰ MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 12.

³¹ MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVCR]. *Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu*. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planovaniobran-y-statu.aspx>. s. 51.

³² Tamtéž, s. 69.

³³ ČESKO. *Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992, usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky*. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>.

Prováděcím zákonem je **Zákon č.106/1999 Sb.**³⁴ o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. Zde je v § 1 uvedeno:

*„Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje pravidla pro poskytování informací a dále upravuje podmínky práva svobodného přístupu k těmto informacím.“*³⁵

Je to obecný právní předpis, který upravuje podmínky svobodného přístupu k informacím s výjimkou těch, jejichž poskytování upravuje jiný právní předpis (např. zákon o právu na informace o životním prostředí, katastrální zákon).

Zákon o informacích se vztahuje na všechny orgány veřejné moci v České republice, včetně státní správy, samosprávy a dalších orgánů. Tento zákon upravuje nejen právo na informace, ale také práva žadatelů, postup žádostí a další související otázky.

Zákon č. 239/2000 Sb.³⁶, Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů v § 1 definuje Předmět úpravy:

*„Tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém, stanoví složky integrovaného záchranného systému a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen "krizové stavy)".“*³⁷

Zákon vymezuje pojmy, použití, složky IZS dále postavení a úkoly státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Dále stanoví práva a povinnosti právnických a fyzických osob.

K plněním úkolů Ministerstva vnitra mimo jiné náleží úkoly uvedené v § 7 odst. 2, písm. g)

*„organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení“.*³⁸

Tyto úkoly plní Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru a dále organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení.

³⁴ ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999, o svobodném přístupu k informacím. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106>.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ ČESKO. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000, o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

V přímé souvislosti je nutno uvést ustanovení **Zákona č. 240/2000 Sb.**³⁹, Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. V § 1 definuje Předmět úpravy odstavce 1:

*„Tento zákon stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností.“*⁴⁰

V odstavci 2:

*„Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje určování a ochranu evropské kritické infrastruktury.“*⁴¹

Povinnost Ministerstva vnitra je uvedena v § 10, písm. b)

*„organizuje instruktáže a školení a podílí se na přípravě k získání zvláštní odborné způsobilosti zaměstnanců orgánů krizového řízení“.*⁴²

Povinnost Hasičského záchranného sboru kraje při přípravě na krizové situace a jejich řešení je uvedena v § 15 odst. 3, písm. a)

*„seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení“*⁴³

Stejně povinnosti plní i orgány obce.

Zákon č. 133/1985 Sb.,⁴⁴Zákon České národní rady o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

V § 1 v Úvodním ustanovení čl. 1 a 2:

*„(1) Účelem zákona je vytvořit podmínky pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech stanovením povinností ministerstev a jiných správních úřadů, právnických a fyzických osob, postavení a působnosti orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany, jakož i postavení a povinností jednotek požární ochrany.“*⁴⁵

„(2) Každý je povinen počínat si tak, aby nezavdal příčinu ke vzniku požáru, neohrozil život a zdraví osob, zvířata a majetek; při zdolávání požárů, živelních pohrom a jiných mimořádných událostí je

³⁹ ČESKO. Zákon č. 240 ze dne 28. června 2000, o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ ČESKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985, České národní rady o požární ochraně. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>.

⁴⁵ Tamtéž.

povinen poskytovat přiměřenou osobní pomoc, nevystaví-li tím vážnému nebezpečí nebo ohrožení sebe nebo osoby blízké anebo nebrání-li mu v tom důležitá okolnost, a potřebnou věcnou pomoc.“⁴⁶

Dále definuje povinnosti ministerstev a jiných státních orgánů, povinnosti právnických a podnikajících osob a základní povinnosti fyzických osob ve vztahu k zajištění požární ochrany.

V § 23:

„Správními úřady na úseku požární ochrany jsou ministerstvo a hasičský záchranný sbor kraje. Úkoly státní správy na úseku požární ochrany stanovené na základě tohoto zákona plní v přenesené působnosti také orgány krajů a orgány obcí.“⁴⁷

Dále stanovuje zaměření preventivní výchovné, propagační a ediční činnosti na úseku požární ochrany, na níž se podílí ministerstvo, Generální ředitelství HZS a hasičský záchranný sbor kraje a obce v samostatné působnosti na úseku požární ochrany. Zákon také definuje spolupráci na úseku požární ochrany i s občanskými sdruženími i s veřejně prospěšnými organizacemi.

Prováděcí předpisy k výše uvedeným zákonům blíže specifikují způsob a provedení povinností na úseku integrovaného záchranného systému a zajištění podmínek požární ochrany a krizového řízení.

Vyhláška č. 380/2002 Sb.,⁴⁸ Vyhláška Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva řeší podrobně tuto problematiku a zejména způsob informování právnických a fyzických osob o charakteru možného ohrožení, připravovaných opatřeních a způsobu jejich provedení.

Zákon č. 561/2004 Sb.⁴⁹, Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Kde je v § 3 odst. 1 a 2 Systém vzdělávacích programů uvedeno:

„(1) Pro každý obor vzdělání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání se vydávají rámcové vzdělávací programy. Rámcové vzdělávací programy vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání; jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic a učebních textů a dále závazným základem pro stanovení výše finančních prostředků přidělovaných podle § 160 až 162.“⁵⁰

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985, České národní rady o požární ochraně. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ ČESKO. Vyhláška č. 380 ze dne 9. srpna 2002, Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>.

⁴⁹ ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

⁵⁰ Tamtéž.

„(2) Vzdělávání v jednotlivé škole a školském zařízení se uskutečňuje podle školních vzdělávacích programů.“⁵¹

V § 4 odst. 1 Rámcové vzdělávací programu je uvedeno:

„(1) Rámcové vzdělávací programy stanoví zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání, a to všeobecného a odborného podle zaměření daného oboru vzdělání, jeho organizační uspořádání, profesní profil, podmínky průběhu a ukončování vzdělávání a zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, jakož i podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání dále stanoví členění obsahu vzdělávání podle jednotlivých období nebo ročníků. Podmínky ochrany zdraví pro uskutečňování vzdělávání stanoví Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví.“⁵²

Rámcové vzdělávací programy vydává ministerstvo po projednání s příslušnými ministerstvy. V § 5 Školní vzdělávací programy, odst. 3 je stanoveno:

„(3) Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Školní vzdělávací program ředitel školy nebo školského zařízení zveřejní na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení; do školního vzdělávacího programu může každý nahlížet a pořizovat si z něj opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet jeho kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.“⁵³

Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro nějž je podle § 3 odst. 1 vydán rámcový vzdělávací program, musí být v souladu s tímto rámcovým vzdělávacím programem.

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů, **Č. j. 12 050/03-22**⁵⁴, ze dne 4. března 2003 a Ochrana člověka za mimořádných událostí – dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy.

„Čl. 1 Do učebních dokumentů pro základní školy, střední školy a vyšší odborné školy a do učebních dokumentů pro speciální školy se zařazuje tematika Ochrana člověka za mimořádných událostí v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku.

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2024-03-16]. In: Zákony pro lidi. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 4. 3. 2003, k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy Ochrana člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Č. j. 12 050/03-22. [online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/9649?highlightWords=Pokyn+M%C5%A0MT+dne+b%C5%99ezna+2003>.

Čl. 2 Cílem je osvojit si tematiku v rozsahu přiměřeném věku žáků zaměřenou na

- a) rozpoznání varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“ a činnost po jeho vyhlášení;
- b) používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků;
- c) přípravu evakuačního zavadla, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru;
- d) činnosti integrovaného záchranného systému;
- e) poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí.

Čl. 3 Obsah je zaměřen na tematiku ochrany osob před následky

- a) živelních pohrom včetně nezbytných dovedností (zásady chování při povodni, zemětřesení, velkých sesuvech půdy, sopečném výbuchu, atmosférických poruchách, požáru, lavinovém nebezpečí);
- b) úniku nebezpečných látek do životního prostředí včetně nezbytných dovedností (improvizovaná ochrana osob při úniku radioaktivních, chemických a biologických látek);
- c) použití nebo anonymní hrozby použití výbušniny nebo nebezpečné látky (činnost po nálezů či obdržení podezřelého předmětu).

Čl. 4 Tematika se zařazuje podle rozhodnutí ředitele samostatně nebo v rámci příslušných předmětů podle platných učebních dokumentů v souladu s ustanovením školského zákona.⁵⁵

⁵⁵ Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 4. 3. 2003, k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy Ochrana člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Č. j. 12 050/03-22. [online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/9649?highlightWords=Pokyn+M%C5%A0MT+dne+b%C5%99ezna+2003>.

2 Znalosti a dovednosti zvládání mimořádných situací ve škole

U dětí a mladistvých je zásadní vhodně zvolit formy sdělení, protože jsou nejsnadněji ovlivnitelná skupina, a proto je potřebné vhodně předávat informace. V případě mimořádné události je důležité, aby děti a mladiství byli v souladu se svým věkem schopni předvídat obvyklé rizikové situace a účinně na ně reagovat. Cílem je proto vybavit je potřebnými vědomostmi a dovednostmi pro takové situace.⁵⁶

2.1 Základní a střední školy

2.1.1 Podstata výuky

Během základní a střední školy procházejí žáci několika vývojovými etapami, což se projevuje rozvojem jejich osobnosti, znalostí, schopností a dovedností. Na prvním stupni základní školy, ve věku přibližně 6-9 let, jsou žáci ve fázi raného školního věku a jejich myšlení je založené na konkrétních představách a skutečnostech. V této fázi je pro rozvoj jejich myšlení užitečné používat názorné pomůcky nebo specifické příklady, které jim umožňují prakticky aplikovat to, co se učí. Mezi 10. a 15. rokem věku, v období druhého stupně základní školy, žáci začínají být více samostatní a využívají formální logické operace, jsou schopni hypotetického uvažování o různých možnostech. Poslední významná vývojová změna probíhá na střední škole, kdy žáci dosahují věku mezi 15. a 20. rokem. Při plánování výuky je nezbytné brát v úvahu tyto vývojové změny a přizpůsobovat jim výukové metody a formy.⁵⁷

Obecně lze říci, že podstatou základního vzdělávání je, zejména na prvním stupni, vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí, vědomostí, dovedností a postojů, které jim umožní efektivně a adekvátně vzhledem k jejich věku a schopnostem reagovat na mimořádné i rizikové situace. To je zásadní pro provádění praktických cvičení. Žáci by měli být vedeni k tomu, aby si byli vědomi potřeby ochrany sebe i svého okolí. Na druhém stupni základního vzdělávání je důležité volit metody a formy výuky odpovídající obsahu učiva konkrétních ročníků a zaměřit se na konečné výsledky, kterých se má dosáhnout. Výběr metod a forem práce ve vyučovaném předmětu by měl být přizpůsoben potřebám a zkušenostem žáků. K tomu je zapotřebí odpovídající motivace žáků. Podpora samostatné práce,

⁵⁶ Srov. MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti*. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/metodicka-pomucka-pro-rozvoj-a-realizaci-preventivnevychovne-cinnosti.aspx>. s. 15.

⁵⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. s. 148-149.

osobní zodpovědnosti, schopnosti spolupráce a skupinové součinnosti vede k uvědomění žákových možností a adekvátního sebehodnocení.⁵⁸

V návaznosti na základní vzdělávání se na úrovni středního vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti a kompetence žáka. U žáků je podstatné rozšířit základní znalosti z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí v takovém rozsahu, že žáci budou schopni předcházet nebo efektivně reagovat na vznik rizikových situací a mimořádných událostí. Důležité je, aby žáci věděli, kde hledat a získávat nové informace. Je nutné, aby na základních a středních školách byly zachovány moderní pedagogické principy, obzvláště během výuky týkající se prevence požárů, ochrany při mimořádných událostech a ostatní související tematiky. Prohlubování vzájemné důvěry mezi pedagogy a žáky je klíčové, a proto je vyžadována úzká a kvalitní spolupráce mezi učiteli a studenty. Toto je nezbytné pro úspěšné zvládnutí mimořádných situací. Ve výuce by měla převládat kreativní atmosféra, která se tvoří stálou vzájemnou komunikací mezi pedagogem a žáky.⁵⁹

Základní součástí ve vzdělávacím procesu je zmíněná komunikace mezi pedagogem a žákem. Aktuální je tedy otázka, jak žáky správně zaujmout a vzdělávat. Vhodných způsobů, jak žákům vyložit a předat učivo je mnoho, a právě proto se tyto způsoby v didaktice nazývají výukové metody. Cílem výukové metody je pomocí souhry činností pedagoga dovést žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů.⁶⁰ Motivační dotazy, řada drobných her, názorné pomůcky a jednoduché scénky, které jsou realizovány v průběhu výuky ze strany pedagogů vedou k vzniku tohoto dokonalého stavu. Realizace výuky, by měla probíhat spíše v nestandardním prostředí, podle možností zvolené učebny a zvyklostí dané třídy. Nutné je mít na zřeteli, jakým způsobem předávají pedagogové předkládané informace žákům, které jsou často životně důležité a budou je provázet po celý život.⁶¹

2.1.2 Příprava pedagogů

Kvalifikovaní pedagogové jsou zapotřebí pro kvalitní výuku v oblasti preventivně výchovné činnosti, ochrany člověka za mimořádných událostí a podobných témat. Změnou stavu adekvátně připravených pedagogů dochází začleňováním předmětné oblasti do vzdělávacích programů vysokých škol. Tento proces schválila vláda ČR v roce 2011 a bezpečnostní témata byla zahrnuta do studijních

⁵⁸ Srov. MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 8-9.

⁵⁹ Srov. MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán a PIŇOS, Miroslav. *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele středních škol*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005, s. 12.

⁶⁰ Srov. ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Pedagogika. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 13.

⁶¹ Srov. MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 10-11.

programů pedagogických fakult. V podobě několika úrovní studijního základu, byli požadované znalosti z této oblasti implementovány do vzdělávacích programů.

Nedostatek adekvátně proškolených pedagogů v těchto oblastech, vedl Hasičský záchranný sbor ČR ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání k zavedení akreditovaného kurzu na téma Ochrana člověka při běžných rizicích a mimořádných událostech určeného pro pedagogy základních a středních škol. V rámci tohoto kurzu se pedagogové seznámí s metodami začleňování bezpečnostních témat do pedagogické praxe a s aktualizací těchto témat v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Kurzy byly re-akreditovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2016 pod číslem MSMT-32514/2016-1-932 a byly zařazeny do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Tyto kurzy se obvykle konají 1-2krát ročně v každém kraji ČR.

HZS ČR ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy vyvinul a vydal metodickou příručku určenou pedagogům.⁶² Tato příručka obsahuje návrhy na rozvržení učiva pro jednotlivé ročníky, definice základních termínů a popis očekávaných výsledků výuky. Kromě toho byl pro ředitele a pedagogické pracovníky zodpovědné za bezpečnost ve školách, vytvořen akreditovaný kurz. Tento kurz, schválený dne 20. 11. 2017 pod číslem MSMT-28124/2017-1-1139 s názvem "Příprava škol a školských zařízení na mimořádnou událost", si klade za cíl poučit pedagogické pracovníky a další zodpovědné osoby o správném postupu při reagování na mimořádné události a rizikové situace, jak ve škole, tak i mimo ni. Účastníci kurzu získají také základní orientaci v právním prostředí týkajícím se bezpečnosti.⁶³

Podle zprávy o činnosti HZS ČR v oblasti preventivně výchovné činnosti za rok 2019 se nedaří docílit kvalitní připravenosti pedagogů. V reakci na potřebu zvýšení kvalifikace pedagogických pracovníků byly Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru ČR vyvinuty vzdělávací moduly, které zajistí, že rozsah znalostí pedagogů bude odpovídat stanoveným požadavkům. Specificky Modul J s názvem Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky. Tento modul zahrnuje informace o legislativě a základních pojmech, základech havarijního a krizového plánování ve vztahu k školám a školským zařízením, a také o složkách integrovaného záchranného systému a postupech pro jejich přivolání, dokumenty řešící bezpečnost školy, OČMU, základní pravidla pro předcházení a řešení mimořádných událostí, základní principy ochrany obyvatelstva.⁶⁴

⁶² Srov. ŠIMAN, Jaromír. *Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru*. HZS ČR. [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasickeho-zachrannehosboru.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.

⁶³ Srov. TALICHOVÁ, Martina. Pozvánka na akreditované kurzy pořádané HZS ČR. *Metodický portál: Články*. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/21743/POZVANKA-NA-AKREDITOVANE-KURZY-PORADANE-HZS-CR.html>.

⁶⁴ Srov. *Podpora vzdělávání na pedagogických fakultách*. GŘ HZS ČR. [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/vychova-a-vzdelavaniobyvatelstva-vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-podpora-vyuky-ze-stranyhasickeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

2.2 Charakteristika znalostí a dovedností pedagogických pracovníků a žáků

V této kapitole je hlavním úkolem objasnění vědomostí a dovedností o zásadách chování pedagogů a žáků a základních opatření při mimořádných událostech a krizových situacích. Každý člověk, by měl být schopný sehrát aktivní úlohu při ochraně vlastního zdraví, života, majetku, popřípadě přírodního prostředí a zajistit praktickou pomoc svým nejbližším i dalším ohroženým osobám.

2.2.1 Zajišťování pomoci – tísňová volání

Tísňové telefonní linky jsou pro každého člověka prostředkem, jak iniciovat činnost celého integrovaného záchranného systému. Jejich znalost je jedna za základních věcí, kterou by měl každý člověk ovládat.⁶⁵ Při nesprávné volbě telefonního čísla, bude tísňová zpráva předána příslušné složce. Tísňová volání slouží k ohlášení situací, při nichž dochází k reálnému ohrožení životů, zdraví, životního prostředí nebo majetku. Jednotlivá čísla tísňového volání jsou k dispozici na celém území ČR. Linky tísňového volání jsou zřízeny výlučně pro přijetí informace o stavu nouze. V každém školském zařízení je důležité mít vyvěšena čísla linek tísňového volání.⁶⁶

Přehled jednotlivých telefonních čísel linek tísňového volání a jejich správné použití:

112 – jednotné číslo tísňového volání používané v zemích Evropské unie

- pokud si nejsme jisti, kterou složku kontaktovat, potřebujeme-li pomoc více složek
- pro volajícího jsou bezplatné, lze volat bez SIM karty a přes zamknutou klávesnici mobilního telefonu
- operátor je schopen, pomocí zaměření signálu telefonu, určit vaši přesnou polohu
- linku obsluhují operátoři hovořící běžnými světovými jazyky⁶⁷

150 - Hasičský záchranný sbor ČR

- volat, když je potřeba provádět záchranné a likvidační práce, při požárech, haváriích a živelních pohromách
- pokud je situace nepřehledná, volat vždy 150, operační středisko HZS ČR v rámci IZS provádí koordinaci společného zásahu⁶⁸

⁶⁵ Srov. HORSKÁ, Viola; MARÁDOVÁ, Eva a SLÁVIK, Dušan. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Sebeochrana a vzájemná pomoc*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2002, s. 18-19.

⁶⁶ Srov. KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2020, s. 53.

⁶⁷ Srov. PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo; ŠMEJKALOVÁ, Kateřina a ŠIBOR, Jiří. *Jak se zachovat, když... - učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. vydání. Brno: Nová škola, 2017, s. 10.

⁶⁸ Srov. MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 22.

155 - zdravotnická záchranná služba

- náhlé ohrožení života nebo zdraví osob (bezvědomí, poruchy vědomí, vážný úraz, problémy s dýcháním, otrava, křeče atd.)⁶⁹

158 - Policie ČR

- volat v případě, když jsme se stali obětí nebo svědky trestného činu (krádeže, přepadení, loupeže)⁷⁰
- je ohrožena bezpečnost osob a majetku, je narušen veřejný pořádek
- pokud máme podezření na jakoukoliv formu terorismu

Při telefonování na tísňovou linku je třeba:⁷¹

- představit se, sdělit jméno a příjmení, telefonní číslo, z kterého voláme
- popis situace: co se stalo, kdy se stala, případně jestli se děje, počet zraněných a rozsah poranění
- uvést polohu místa vyžadované pomoci (přesná adresa), vhodné je popsat přesnou cestu k místu události, jestliže se událost stala, na jiném místě, uvést tuto skutečnost, nejlépe přesnou adresu
- varovat operátora před možnými nebezpečími, které se na postiženém místě mohou vyskytnout (např. chemické látky, výbušniny atd.)
- řídit se a plnit pokyny operátora
- poskytnout další potřebné údaje, dle požadavku operátora
- neukončovat hovor s operátorem, jestliže k tomu nevyzve
- v případě další komunikace s operátorem, ponechat telefonní linku volnou, za účelem poskytnutí dalších důležitých informací nebo rad
- podat operátorovi informaci o tom, pokud se na místě změní situace

2.2.2 Zajišťování první pomoci

Poskytnutí první pomoci je rozhodující pro záchranu lidského života. „První pomoc je soubor neodkladných jednoduchých a účelných opatření, která mají být provedena při náhlém poškození

⁶⁹ Srov. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. *Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí*. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/oddeleni-ochrany-obyvatelstva-a-krizoveho-rizeni-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>. s. 4.

⁷⁰ Srov. DANIELOVSKÁ, Věra. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Pro 1. stupeň ZŠ*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 24.

⁷¹ Srov. MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul - J*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 2019, s. 15-16.

zdraví.⁷² Ten, kdo poskytuje první pomoc, by se měl řídit třemi základními kroky. Prvním krokem je rozhlédnout se, zjistit co se stalo, počet raněných, nehrozí někomu dalšímu nebezpečí a o jaký charakter zranění se jedná. Druhým krokem je reakce, kdy zavoláme některou ze složek IZS, zastavíme masivní krvácení, pokud poraněný nedýchá, zahájí resuscitaci. Třetím krokem je se rozmyslet nad dalšími okolnostmi mimořádné události. U poraněného a ostatních raněných provedeme protišoková opatření a zjišťujeme jejich momentální zdravotní stav. Zajistíme bezpečný přístup jednotkám IZS. Na prvním místě se snažíme chránit naše zdraví a náš život.⁷³

2.2.3 Varování a ukrytí při nebezpečí

„Varování je chápáno jako komplexní souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečující včasné předání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.“⁷⁴

Občané ČR jsou varováni a informováni vyhlášením varovného signálu prostřednictvím sirén, rozhlasem nebo verbálně megafonem, osobním kontaktem, vozidlem s rozhlasovým zařízením a chytrým mobilním telefonem. Varování obyvatelstva při mimořádné události nebo hrozbě se provádí varovným signálem „**Všeobecná výstraha**“.⁷⁵ Je vyhlášován kolísavým tónem sirény po dobu 140 sekund a může být vyhlášován třikrát za sebou v tříminutových intervalech. Varovný tón je u takzvaných „mluvících“ sirén rozšířen o verbální informaci upřesňující druh ohrožení (jaderná havárie, nebezpečí výbuchu atd.) nebo ochranných opatřeních. Po zaznění varovného signálu „Všeobecná výstraha“ je potřeba neprodleně se ukrýt v nejbližší budově, zavřít dveře a okna. Pokud možno získat další informace, nejlépe prostřednictvím chytrých telefonů, televizorů a rádia.

„**Požární poplach**“⁷⁶ je signál vyhlášován sirénou, pro svolávání jednotek požární ochrany, přerušovaným tónem o délce 60 vteřin.

Akustická zkouška sirén probíhá zpravidla každou první středu v měsíci ve 12 hodin.

⁷² PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo; ŠMEJKALOVÁ, Kateřina a ŠIBOR, Jiří. *Jak se zachovat, když... - učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. vydání. Brno: Nová škola, 2017, s. 20.

⁷³ Srov. DANIELOVSKÁ, Věra. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Pro 1. stupeň ZŠ*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 25.

⁷⁴ SMETANA, Marek; KRATOCHVÍLOVÁ ML., Danuše a KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše. *Havarijní plánování: varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány*. První vydání. Brno: Computer Press, a.s., 2010, s. 137.

⁷⁵ Srov. HRUBÁ, Alice a Moravy a Slezska SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH. *Příručka pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva: Organizace činnosti jednotek při plnění úkolů ochrany obyvatelstva*. Lázňe Bohdaneč: MV-GŘ HZS ČR – Institut ochrany obyvatelstva, 2012, s. 28.

⁷⁶ Srov. PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo; ŠMEJKALOVÁ, Kateřina a ŠIBOR, Jiří. *Jak se zachovat, když... - učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. vydání. Brno: Nová škola, 2017, s. 12.

Při mimořádných událostech může vzniknout situace (např. kontaminace ovzduší nebezpečnými látkami), kdy je nezbytné se chránit ukrytím. Využívají se především improvizované úkryty, jako jsou obchody, kino, domy, škola atd. Je důležité provést zavření a utěsnění dveří, oken a vypnutí vzduchotechniky.⁷⁷

2.2.4 Evakuace a opatření nouzového přežití

Evakuace je jedno z nejrozšířenějších a nejúčinnějších opatření používané pro ochranu obyvatelstva. Je charakterizována jako přemístění lidí, zvířat, nebezpečných látek, cenných předmětů a technického zařízení z prostorů ohrožených mimořádnou událostí do bezpečných prostorů. Ve škole je využívána objektová evakuace, která zahrnuje evakuační plán a další dokumentaci.⁷⁸

Pedagog, by měl mít při evakuaci na paměti věk žáků, jejich psychický, fyzický stav a stavební řešení budovy. Mladší žáci se vždy řídí jednáním a pokyny pedagoga, proto je velice důležité ujasnění postupu a způsobu jednání. Pozor ovšem na žáky, kteří mohou mít sníženou fyzickou zdatnost nebo zvýšený pocit strachu, který způsobuje psychickou imobilitu. Jako poslední osoba opouští vždy třídu pedagog. V budově školy jsou pro evakuaci značeny únikové cesty, jejich průchodnost je zásadní záležitostí. Na cestě se nesmějí vyskytovat žádné překážky v podobě uzamčených dveří nebo různých předmětů. K úspěšně provedené evakuaci, se zpracovává evakuační plán⁷⁹, jehož obsahem je soubor vybraných informací a připravených postupů jednání jako například: osobu, která řídí evakuaci, shromaždiště evakuovaných osob, únikové cesty, řídicí místo, grafické znázornění a označení únikových cest a východů atd.⁸⁰

Místa shromáždění jsou předem vybrané a označené prostory určené ke shromáždění evakuovaných osob. Pedagog má zodpovědnost za žáky, vždy má mít přehled o jejich počtu, na shromaždišti probíhá kontrola počtu žáků.⁸¹

2.2.5 Prostředky improvizované ochrany dýchacích cest a povrchu těla

Improvizované ochranné prostředky se používají k bezprostřední ochraně před toxickými účinky nebezpečných látek, k ochraně dýchacích cest a povrchu těla. Principem je použití různých oděvních

⁷⁷ Srov. HORSKÁ, Viola; MARÁDOVÁ, Eva a SLÁVIK, Dušan. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: Sebeochrana a vzájemná pomoc*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2002, s. 9.

⁷⁸ Srov. HRUBÁ, Alice a Moravy a Slezska SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH. *Příručka pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva: Organizace činnosti jednotek při plnění úkolů ochrany obyvatelstva*. Lázně Bohdaneč: MV-GŘ HZS ČR – Institut ochrany obyvatelstva, 2012, s. 35.

⁷⁹ Srov. LINHART, Petr. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 82-83.

⁸⁰ Srov. KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. *Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi*. 1. vydání. Praha: Grada, 2020, s. 56.

⁸¹ Srov. LINHART, Petr. *Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003, s. 83.

součástí, které jsou v daný moment k dispozici. Taková ochrana zcela nenahradí speciální ochranu, ale například s navlhčeným kusem oděvu můžeme ochránit dýchací cesty před zplodinami hoření. Důležité je zakrýt celý povrch těla, vhodné je kombinovat více vrstev oděvů a tím dosáhnout vyšších ochranných účinků.⁸²

Hlava:

pokrývka hlavy (čepice, klobouk, šála, kukla) musí zakrývat vlasy a chránit i čelo, uši a krk

Ruce:

gumové nebo kožené rukavice

Dýchací cesty:

navlhčená rouška (složený kapesník, ručník, utěrka) přeložená na nos a ústa a upevněná v zátylku šálou či šátkem

Nohy:

vysoké boty nebo holínky

Oči:

brýle (lyžařské, plavecké, motoristické) - větrací průduchy je nutno přelepit lepicí páskou, průhledný igelitový sáček přetažený přes hlavu a upevněný stažením tkanicí či gumou v úrovni lícnicích kostí (nad nosem!)

Povrch těla:

kombinéza, pláštěnka, šustáková sportovní souprava – nutno dostatečně utěsnit u krku, rukávů a nohavic gumičkou nebo tkanicí

2.2.6 Psychický a fyzický stav osob při mimořádné události

U člověka, vznik mimořádné události nebo krizové situace vyvolává stresový stav, kdy prožívá bezmoc a strach. Stávající nebezpečí se může u člověka projevit problémy s orientací, zmateností a zhoršenou rozhodovací schopností. Právě strach je jednou z nejpřirozenějších vlastností člověka, proto je důležité si udržet schopnost racionálního jednání. Strach nás nesmí ovládat, abychom byli schopni pomoci v případě nečekaného ohrožení.⁸³ Stav úzkosti v traumatizující situaci se projevuje vyděšením a vyvolává velmi impulzivní reakce. Především vyděšení v davu postihuje jedince a vede jej k okamžitému a chaotickému úniku ze stávajícího nebezpečí k záchvatu paniky. Velice nebezpečným projevem paniky, bývá davová hysterie, při níž se lidé dopouštějí nekontrolovatelného a rozumem

⁸² Srov. HRUBÁ, Alice a Moravy a Slezska SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH. *Příručka pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva: Organizace činnosti jednotek při plnění úkolů ochrany obyvatelstva*. Lázňe Bohdaneč: MV-GŘ HZS ČR – Institut ochrany obyvatelstva, 2012, s. 60-61.

⁸³ Srov. MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán a PIŇOS, Miroslav. *Výchova a prevence v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele středních škol*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005, s. 147-150.

neovladatelného chování, v jehož důsledku dojde k ušlapání lidí. S člověkem postiženým záchvatem komunikujeme klidným hlasem.⁸⁴ K podpoře lidí postižených neštěstí poskytují psychologové psychosociální pomoc, která spočívá ve vyslechnutí člověka, pomoci mu projevit své pocity a znovu ho začlenit do společnosti.⁸⁵

2.3 Projekty k podpoře výuky na školách

Kapitola představuje náhodný výběr projektů zaměřených na vzdělávání v oblasti preventivně výchovné činnosti, ochrany obyvatelstva a ochrany člověka za mimořádných událostí. Projekty jsou naučného, vzdělávacího a interaktivního charakteru a součástí koncepce vzdělávání pro žáky základních a středních škol, studenty vysokých škol a občany ČR.

2.3.1 Asociace Záchranný kruh

Je neziskovou organizací, fungující díky podpoře Karlovarského kraje, sdružující záchranářské subjekty a další vzdělávací instituce. Společně v oblastech běžných rizik a mimořádných událostí vytváří systém prevence, informování a vzdělávání. Od roku 2005 vyvíjí a realizuje projekty, pomůcky a vzdělávací materiály zejména dětem, rodičům a pedagogům, které jim pomáhají v každodenním životě rozpoznávat nebezpečí a rizika. Pro města a obce v ČR organizace vytvořila a spravuje bezpečnostní informační systém.⁸⁶

OBR. 1: LOGO ZÁCHRANNÉHO KRUHU

Zdroj: ZÁCHRANNÝ KRUH. Online. [2023]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/>.

⁸⁴ Srov. PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, Petr; SVOBODA, Ivo; ŠMEJKALOVÁ, Kateřina a ŠIBOR, Jiří. *Jak se zachovat, když... - učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. 2. vydání. Brno: Nová škola, 2017, s. 18.

⁸⁵ Srov. BAŠTECKÁ, Bohumila. *Psychosociální krizová spolupráce*. Psyché. Praha: Grada, 2013, s. 274–275.

⁸⁶ Srov. *Záchranný kruh*. [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: <https://www.zachrannykruh.cz/>.

2.3.2 Hasík CZ

Je moderní výukový program, který vznikl v roce 1996 na stanici HZS Bruntál, pro žáky základních škol a středních škol. Od roku 2001 je oficiálním realizátorem spolek Citadela Bruntál, z.s. Nejprve byl program šířen po bruntálském regionu a následně po všech krajských HZS v ČR. Program podporuje vzdělávání dětí v oblasti PVČ, požární ochrany a ochrany obyvatelstva. Má řadu funkčních evaluačních nástrojů.⁸⁷ Na základních školách žáci prochází preventivně výchovným programem v takzvaných cyklech. V rámci prvního stupně 1. cyklem a v rámci druhého stupně 2. cyklem. Cílem výuky na prvním stupni je vysvětlení základních poznatků a informací, které probíhá formou hry (např. co dělají hasiči, jaká jsou čísla tísňového volání atd.), na druhém stupni je výuka obsahem náročnější a více se využívá otevřená komunikace a dialog. Žáci ve výuce dostávají za odměnu použité názorné pomůcky a různé předměty. V rámci středních škol studenti prochází 3. cyklem, kde si rozšiřují znalosti a dovednosti v oblasti PVČ.⁸⁸

obr. 2: logo hasíku cz

Zdroj: HASÍK CZ. *Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. [online].

2.3.3 Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí

V roce 2008 vznikl projekt ve spolupráci HZS Jihomoravského kraje, Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje a Diecéšní charity Brno určený pro všechny věkové kategorie obyvatelstva. Obsahem projektu jsou rady a tipy „chytrých blondýnek“ jak řešit mimořádné události. V on-line formě je možné najít veškeré potřebné informace, návody a postupy, které jsou neustále aktualizovány a hlavně, aby byly srozumitelné pro každého občana. Vytvořena byla brožura a informační letáčky s užitečnými radami, jak čelit nebezpečným nebo nepříjemným událostem. V brožuře se nachází 33 témat rozdělených do 17 kapitol doplněných o fotografie a obrázky pro občany s vizuální pamětí.⁸⁹

⁸⁷ Srov. HASÍK CZ. *Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva*. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: http://www.hasik.cz/projekt_zs.html.

⁸⁸ Srov. BASÁKOVÁ, Lenka. *Hasík v Plzeňském kraji*. HZS ČR. 2014. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hasik-v-plzenskem-kraji.aspx>.

⁸⁹ Srov. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. *Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí*. [online]. [cit. 2024-03-25] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/oddeleni-ochrany-obyvatelstva-a-krizoveho-rizeni-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>.

2.3.4 Hasiči pro školy

Absence kvalitního a zároveň komplexního výukového materiálu, pro druhý stupeň základních škol v oblasti problematiky OČMU, bylo motivem k vytvoření projektu Hasiči pro školy. Projekt vznikl ve spolupráci HZS Ústeckého a HZS Zlínského kraje. Cílem je podpora výuky kvalitním výukovým materiálem, vysoké technické a odborné úrovně, který je dostupný v elektronické podobě všem základním školám. Výukový materiál je pro žáky v zábavné formě, částečně ilustrovaný, doplněný videem a fotografiemi. Obsah výuky v rámci projektu má odpovídající úroveň vzhledem k věku žáků, úrovni jejich znalostí a odpovídá mezipředmětovým vazbám. Pro pedagogy, kteří v rámci projektu předávají informace, je výukový materiál připraven ve formě přesných názvů a popisů problematik požární ochrany a OČMU. Výstupem tohoto projektu jsou proškolení jedinci, kteří mají schopnosti pomáhat a řešit mimořádné události a omezit tak, újmu na zdraví a životech ostatních.⁹⁰

OBR. 3: LOGO HASIČI PRO ŠKOLY

Zdroj: HZS ZLÍNSKÉHO A ÚSTECKÉHO KRAJE, *Hasiči pro školy: Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol.* [online]. [cit. 2024-03-20].

⁹⁰ Srov. HZS ZLÍNSKÉHO A ÚSTECKÉHO KRAJE, *Hasiči pro školy: Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol.* [online]. [cit. 2024-03-20].
Zlín: HZS Zlínského a Ústeckého kraje, ©2020. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/o-projektu>.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Výzkumné šetření na školách v klatovském okrese

3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem bylo vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese.

Byla stanovena hlavní výzkumná otázka:

Jak jsou žáci vzděláváni v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva?

Následně byly stanoveny výzkumné podotázky:

V jakém stavu jsou preventivní činnosti na základních a středních školách z pohledu jejich ředitelů?

Jakým způsobem, by se z pohledu ředitelů škol měla ubírat výuka preventivně výchovné činnosti na školách?

Jaké jsou znalosti a dovednosti žáků ve zvládnání mimořádných situací ve školách?

3.2 Popis a stanovení výzkumné strategie a metody výzkumu

Pro účely této bakalářské práce jsem zvolil metodu výzkumu – dotazník. Pro získávání empirických dat jsem zvolil kvantitativní šetření. Kvantitativní výzkum se zaměřuje na práci s číselnými daty. Jeho úkolem je zjišťování množství, rozsahu nebo četnosti výskytu různých jevů a jejich intenzity. Tato číselná data lze matematicky analyzovat, což zahrnuje operace jako sčítání, výpočet průměru, převod na procenta, nebo aplikace dalších matematicko-statistických metod, jako jsou výpočty směrodatné odchylky, korelačního koeficientu a statistického významu rozdílů mezi dvěma či více soubory dat.⁹¹ Následným provedením analýzy těchto zjištěných dat, jsem došel k výsledkům šetření, které jsou pro přehlednost v praktické části práce interpretovány vytvořenými grafy a tabulkami. Dále jsem naformuloval hypotézy, které jsou dle výsledků šetření potvrzeny nebo vyvráceny a zaměřují se především na to, jakým způsobem a jakou formou probíhá na základních a středních školách v klatovském okrese výuka v oblasti preventivně výchovné činnosti a na ověření připravenosti žáků zvládnání mimořádných situací.

Žádost o vyplnění dotazníku byla odeslána 31.12.2023 formou emailu adresovaného ředitelům nebo jejich zástupcům všech 42 základních škol a 7 středních škol provozovaných v klatovském okrese, z nichž 4 nebyl email doručen z důvodu plné nebo nefunkční emailové schránky.

Zájem účastnit se šetření v období od 31.12.2023 do 31.1.2024 projevil 1 student a 3 ředitelé škol.

⁹¹ Srov. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. s. 35.

Po tomto neúspěšném pokusu o kontakt pomocí emailu, jsem telefonicky kontaktoval ředitele všech základních a středních škol v Klatovech. Zájem účastnit se šetření projevili 3 ředitelé základních škol a 3 ředitelé středních škol. Zájem účastnit se šetření z řad studentů projevily tyto školy: Střední průmyslová škola Klatovy, Gymnázium Jaroslava Vrchlického Klatovy, Střední zdravotnická škola Klatovy, Obchodní akademie Klatovy a Masarykova základní škola Klatovy.

Celkem bylo dotazováno 236 respondentů. Z tohoto počtu bylo 230 studentů ve věku od 14 do 19 let a 6 ředitelů škol.

3.3 Výzkumný nástroj

Termín "dotazník" se váže k procesu pokládání otázek a získávání odpovědí v písemné formě. Jde o nejčastěji používaný nástroj pro sběr dat, který je zejména určen k masovému shromažďování údajů od velkého množství respondentů. Díky tomu je dotazník vnímán jako ekonomicky výhodný výzkumný nástroj, umožňující získávat rozsáhlé informace při relativně nízkých časových nákladech.⁹² Dotazníky byly zcela anonymní a jejich výsledky byly použity pouze pro potřeby výzkumu. Dotazník "pro žáky, studenty" vyplňoval vždy nejvyšší ročník vyučovaný na škole. Pokyny k vyplněním dotazníku byly uvedeny na začátku dotazníku, tak i v emailu, který byl adresován ředitelům a zástupcům základních a středních škol.

Dotazník pro studenty škol tvoří 10 uzavřených otázek, u kterých dotazovaní respondenti označili pouze jednu odpověď ze tří nabízených odpovědí, přičemž jedna z nabízených odpovědí byla vždy správná. Otázky v dotazníku jsou stylizovány tak, aby jim respondenti snadno porozuměli a byli přiměřené jejich věku. Dotazník pro ředitele škol tvoří 10 polouzavřených otázek. Vyhodnoceno bylo celkově 236 dotazníků.

3.4 Stanovení hypotéz

Hypotéza představuje vědecký předpoklad, který je odvozen z existujících teoretických znalostí o určitém problému. Slouží k rozvoji našeho poznání tím, že umožňuje potvrzení nebo vyvrácení dané teorie, což ji připravuje k dalšímu empirickému zkoumání.⁹³

1. Hypotéza:

Předpokládáme, že forma spolupráce se záchrannými složkami na základní a střední škole, probíhá v 75 % formou názorné ukázky činnosti, praktického cvičení nebo přednášky.

2. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 50 % respondentů ví, jak se správně zachovat v zamezení vnikání kouře do bytu nebo pokoje.

⁹² Srov. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. s. 121.

⁹³ Srov. Tamtéž, s. 63.

3. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 50 % respondentů ví, jak na sebe upozornit v domě, kde hoří a není cesty ven.

4. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 75 % respondentů zná správně všechny linky tísňového volání.

5. Hypotéza:

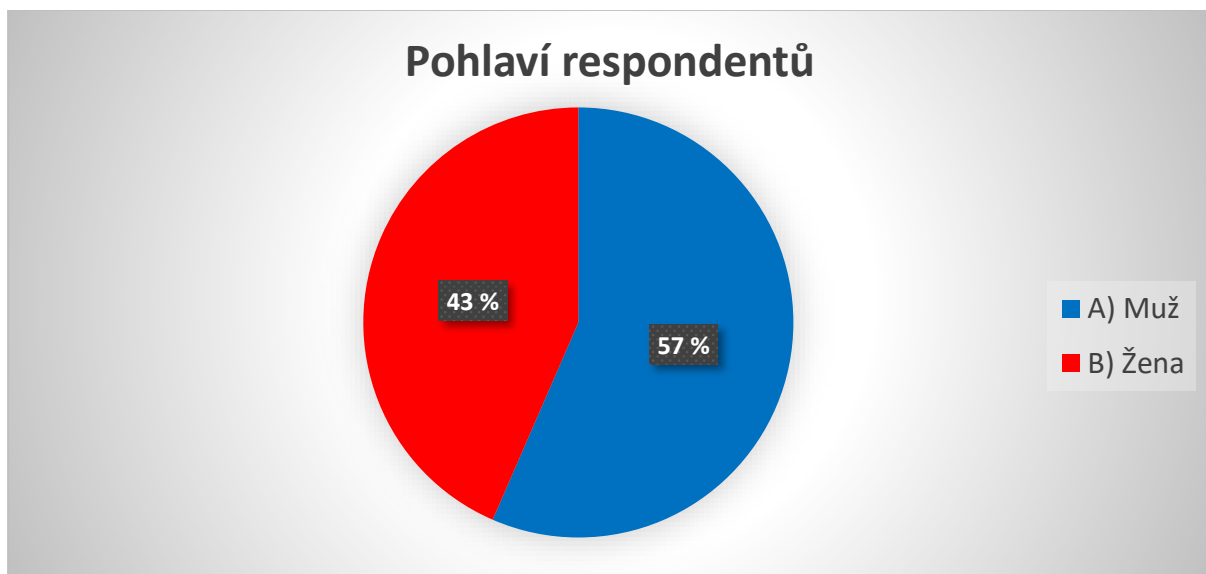
Předpokládáme, že je více, jak 75 % zaměstnanců školeny pro výuku preventivně výchovné činnosti.

3.5 Prezentace výsledků výzkumného šetření

3.5.1 Vyhodnocení dat z dotazníku pro studenty

3.5.1.1 Pohlaví respondentů

GRAF. 1: POHLAVÍ RESPONDENTŮ

Zdroj: Vlastní

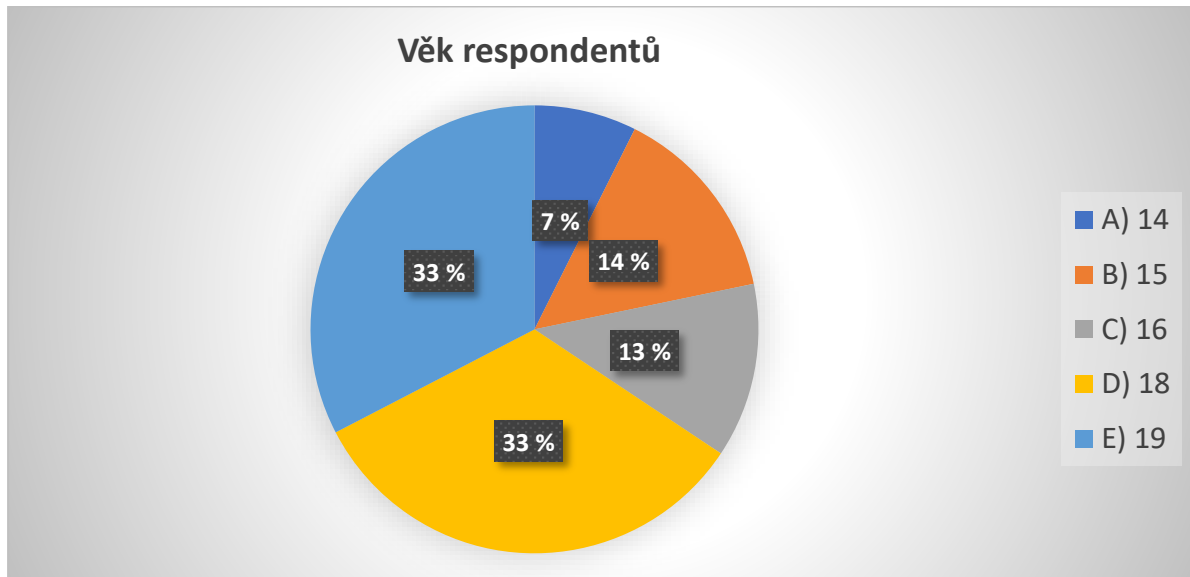
TAB. 1: POHLAVÍ RESPONDENTŮ

Pohlaví respondentů	Počet
A) Muž	130
B) Žena	100
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

3.5.1.2 Věk respondentů

GRAF. 2: VĚK RESPONDENTŮ

Zdroj: Vlastní

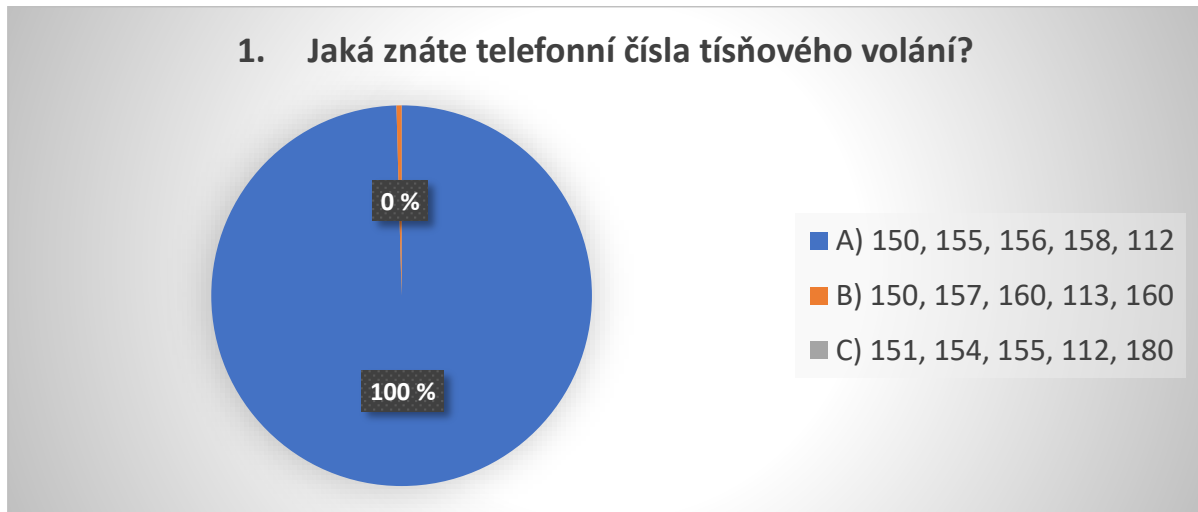
TAB. 2: VĚK RESPONDENTŮ

Věk respondentů	Počet
A) 14	17
B) 15	33
C) 16	29
D) 18	76
E) 19	75
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

3.5.1.3 Otázka č.1

GRAF. 3: OTÁZKA Č.1

Zdroj: Vlastní

TAB. 3: OTÁZKA Č.1

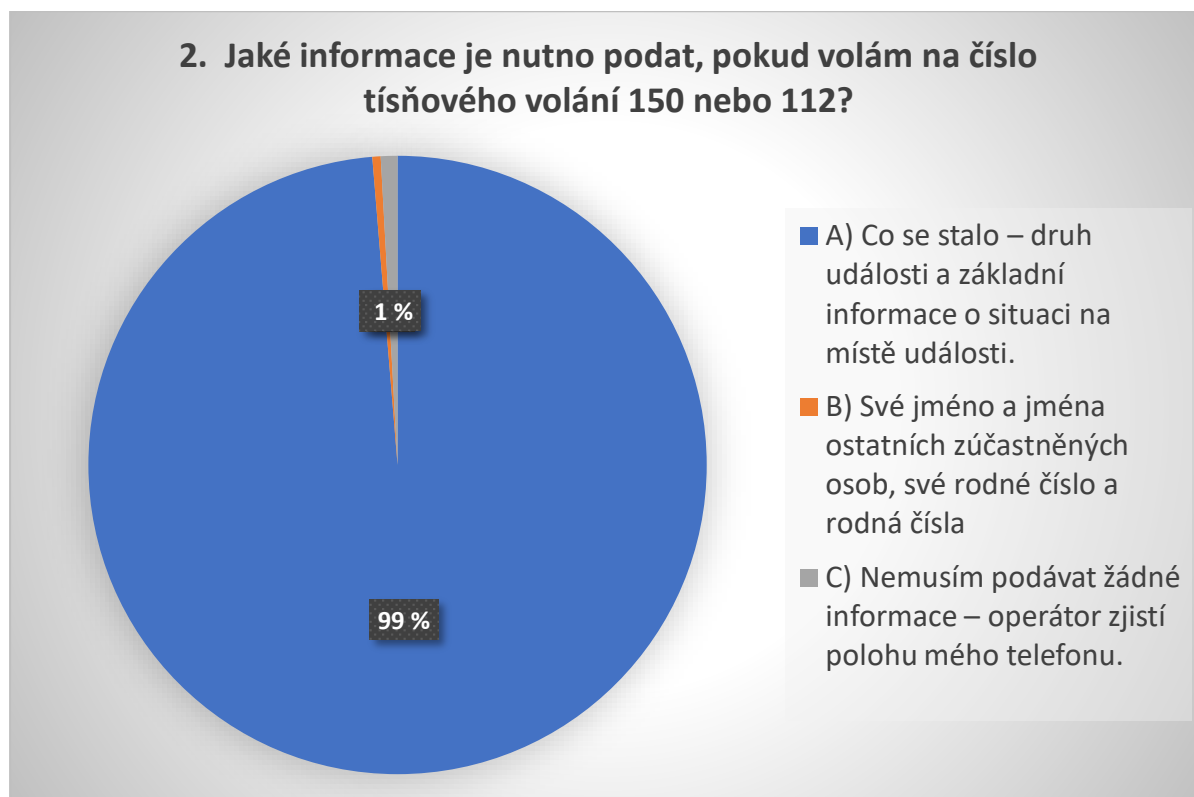
1. Jaká znáte telefonní čísla tísňového volání?	Počet
A) 150, 155, 156, 158, 112	229
B) 150, 157, 160, 113, 160	1
C) 151, 154, 155, 112, 180	
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.1 jsem se respondentů dotazoval na znalost telefonních čísel tísňového volání. Z grafu č.3 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolila naprostá většina respondentů. Z tabulky č.3 vyplývá, že 1 respondent zvolil špatnou možnost za „B“.

3.5.1.4 Otázka č.2

GRAF. 4: OTÁZKA Č.2

Zdroj: Vlastní

TAB. 4: OTÁZKA Č.2

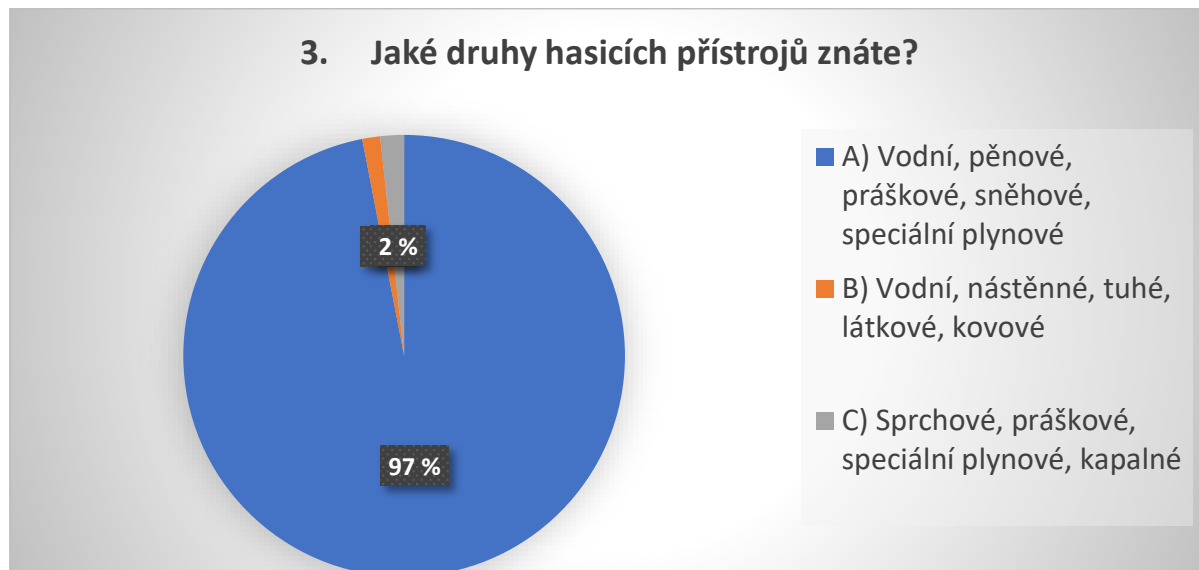
2. Jaké informace je nutno podat, pokud volám na číslo tísňového volání 150 nebo 112?	Počet
A) Co se stalo – druh události a základní informace o situaci na místě události.	227
B) Své jméno a jména ostatních zúčastněných osob, své rodné číslo a rodná čísla	1
C) Nemusím podávat žádné informace – operátor zjistí polohu mého telefonu.	2
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.2 jsem se respondentů dotazoval na informace, které je nutno podat, pokud volám na číslo tísňového volání 150 nebo 112. Z grafu č.4 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 99 % respondentů, tedy naprostá většina. Z tabulky č.4 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolil 1 respondent a špatnou možnost za „C“ zvolili 2 respondenti.

3.5.1.5 Otázka č.3

GRAF. 5: OTÁZKA Č.3

Zdroj: Vlastní

TAB. 5: OTÁZKA Č.3

3. Jaké druhy hasicích přístrojů znáte?	Počet
A) Vodní, pěnové, práškové, sněhové, speciální plynové	223
B) Vodní, nástěnné, tuhé, látkové, kovové	3
C) Sprchové, práškové, speciální plynové, kapalné	4
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.3 jsem se respondentů dotazoval na druhy hasicích přístrojů, které znají. Z grafu č.5 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 97 % respondentů, tedy naprostá většina. Z tabulky č.5 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolili 3 respondenti a špatnou možnost za „C“ zvolili 4 respondenti.

3.5.1.6 Otázka č.4

GRAF. 6: OTÁZKA Č.4

Zdroj: Vlastní

TAB. 6: OTÁZKA Č.4

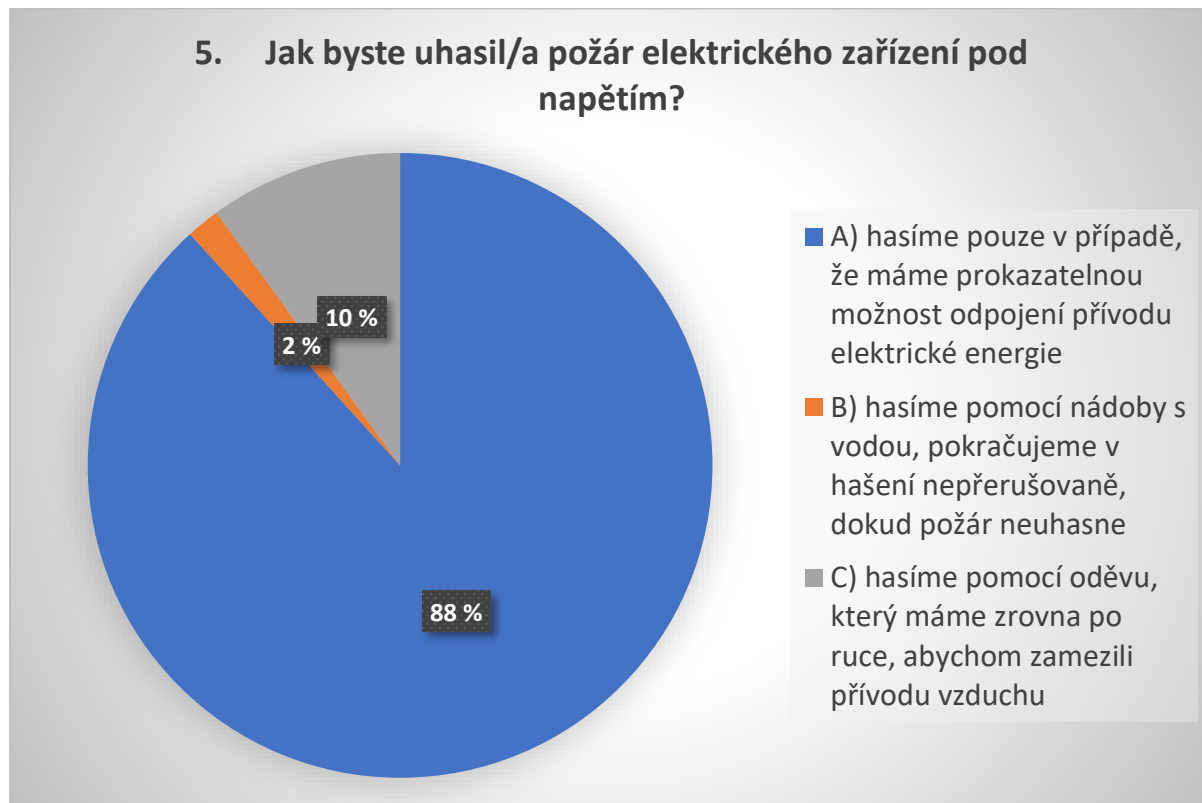
4. Na hašení, jakých požárů nelze použít vodní a pěnový hasicí přístroj?	Počet
A) Nepoužívat na zařízení pod elektrickým napětím a k hašení lehkých kovů!	199
B) Nepoužívat v uzavřených prostorech, kde je možnost vzniku toxických látek.	17
C) Nepoužívat na rozvířitelné látky – piliny, hoblovačky, cukr, mouka apod.	14
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.4 jsem se respondentů dotazoval na hašení jakých požárů nelze použít vodní a pěnový hasicí přístroj. Z grafu č.6 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 87 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.6 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 17 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 14 respondentů.

3.5.1.7 Otázka č.5

GRAF. 7: OTÁZKA Č.5

Zdroj: Vlastní

TAB. 7: OTÁZKA Č.5

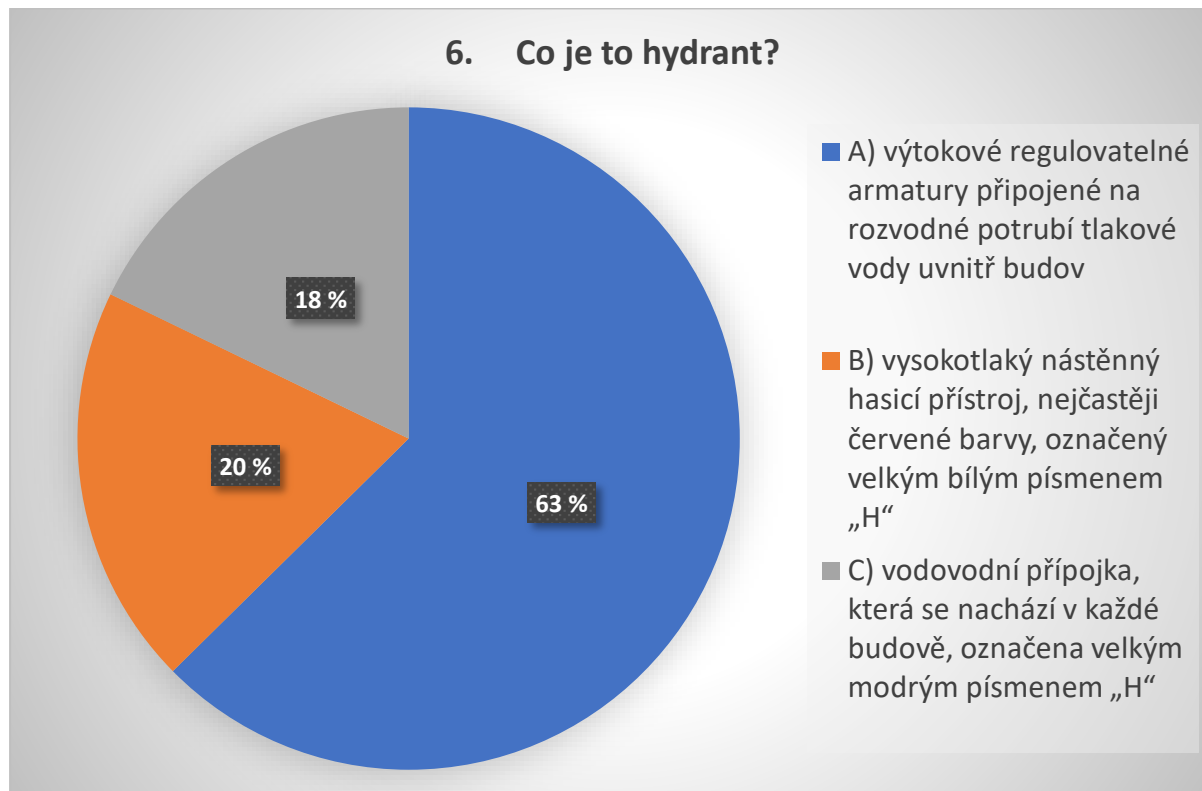
5. Jak byste uhasil/a požár elektrického zařízení pod napětím?	Počet
A) hasíme pouze v případě, že máme prokazatelnou možnost odpojení přívodu elektrické energie	203
B) hasíme pomocí nádoby s vodou, pokračujeme v hašení nepřerušovaně, dokud požár neuhasne	4
C) hasíme pomocí oděvu, který máme zrovna po ruce, abychom zamezili přívodu vzduchu	23
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.5 jsem se respondentů dotazoval, jak by uhasil/a požár elektrického zařízení pod napětím. Z grafu č.7 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 88 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.7 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolili 4 respondenti a špatnou možnost za „C“ zvolilo 23 respondentů.

3.5.1.8 Otázka č.6

GRAF. 8: OTÁZKA Č.6

Zdroj: Vlastní

TAB. 8: OTÁZKA Č.6

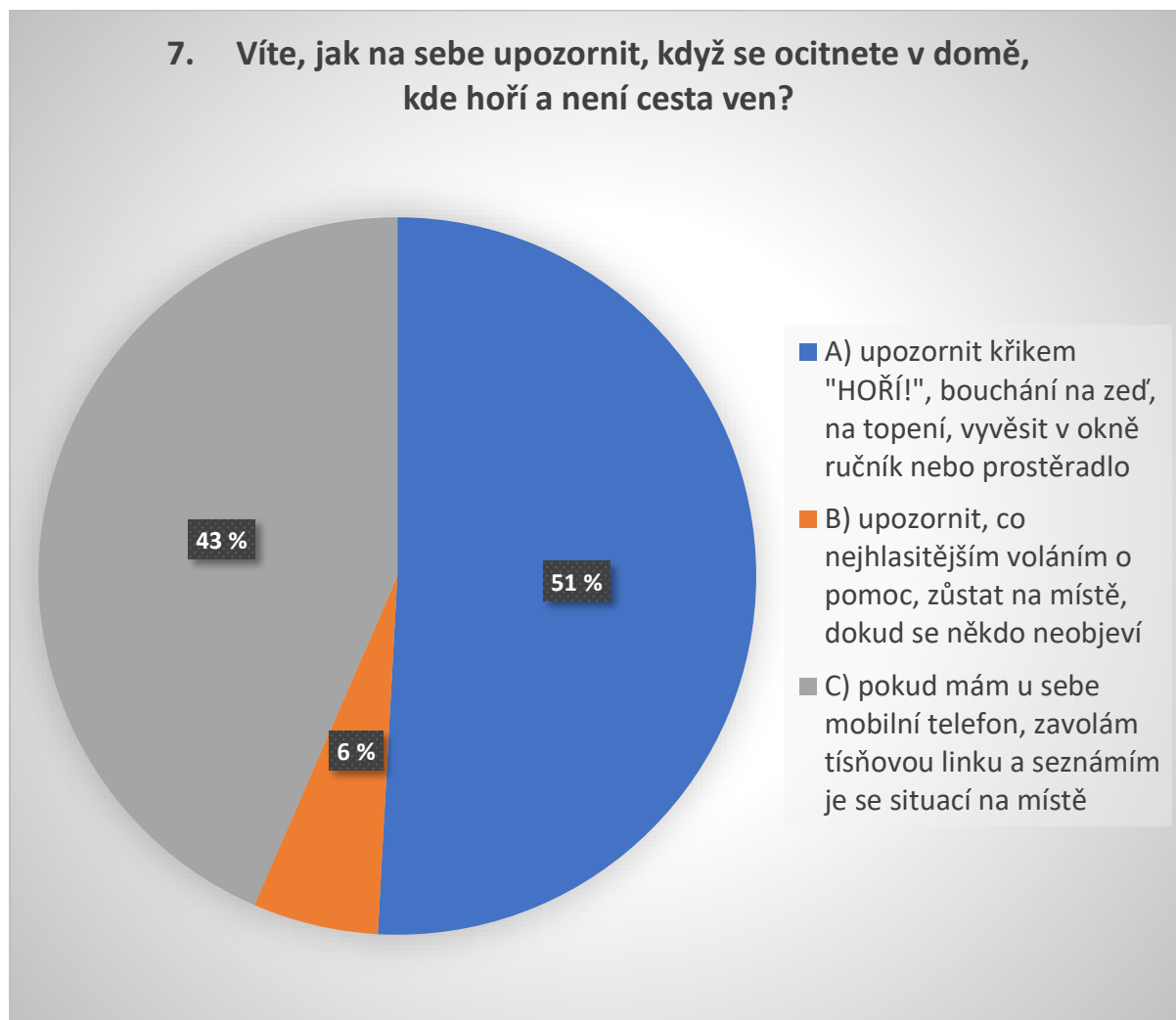
6. Co je to hydrant?	Počet
A) výtokové regulovatelné armatury připojené na rozvodné potrubí tlakové vody uvnitř budov	144
B) vysokotlaký nástěnný hasicí přístroj, nejčastěji červené barvy, označený velkým bílým písmenem „H“	45
C) vodovodní přípojka, která se nachází v každé budově, označena velkým modrým písmenem „H“	41
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.6 jsem se respondentů dotazoval, co je to hydrant. Z grafu č.8 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 63 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.8 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 45 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 41 respondentů.

3.5.1.9 Otázka č.7

GRAF. 9: OTÁZKA Č.7

Zdroj: Vlastní

TAB. 9: OTÁZKA Č.7

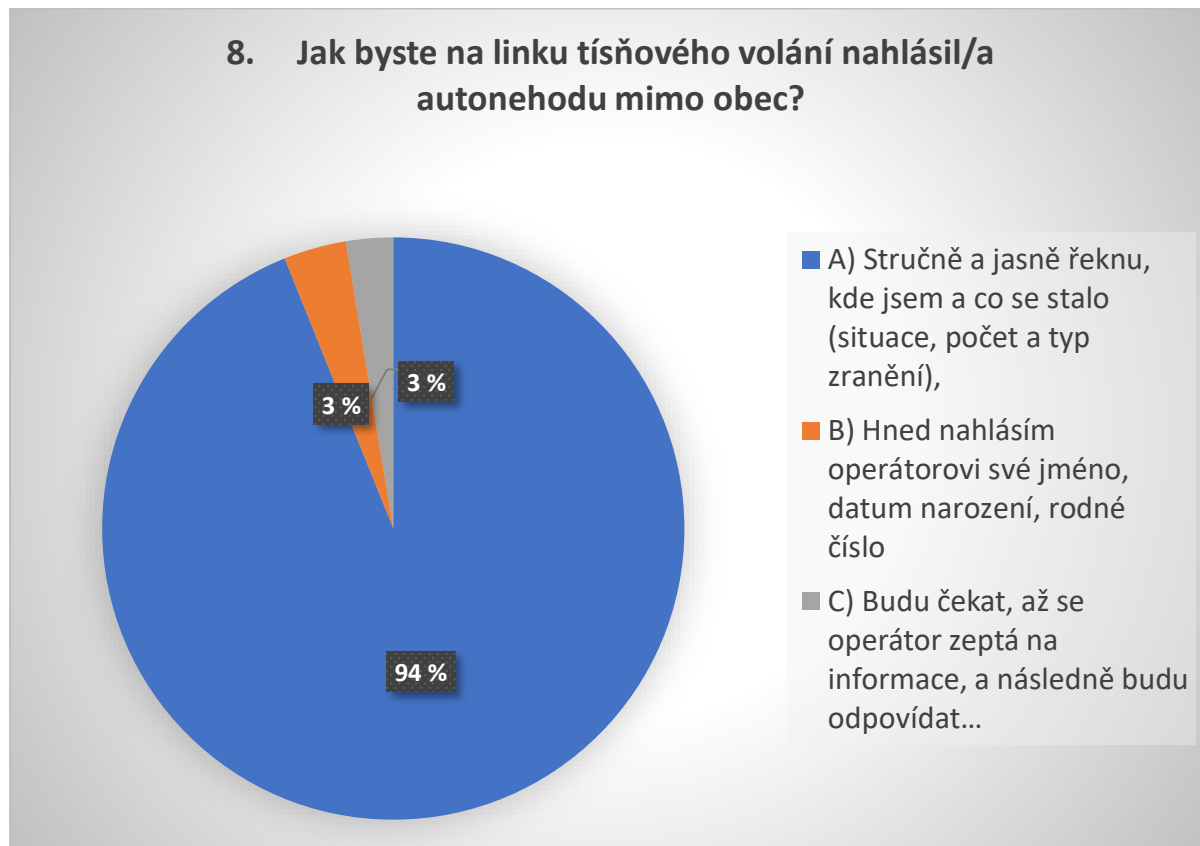
7. Víte, jak na sebe upozornit, když se ocitnete v domě, kde hoří a není cesta ven?	Počet
A) upozornit křikem "HOŘÍ!", bouchání na zeď, na topení, vyvěsit v okně ručník nebo prostěradlo	117
B) upozornit, co nejhlasitějším voláním o pomoc, zůstat na místě, dokud se někdo neobjeví	13
C) pokud mám u sebe mobilní telefon, zavolám tísňovou linku a seznámím je se situací na místě	100
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.7 jsem se respondentů dotazoval, jak na sebe upozornit v domě, kde hoří a není cesty ven. Z grafu č.9 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 51 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.9 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 13 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 100 respondentů.

3.5.1.10 Otázka č.8

GRAF. 10: OTÁZKA Č.8

Zdroj: Vlastní

TAB. 10: OTÁZKA Č.8

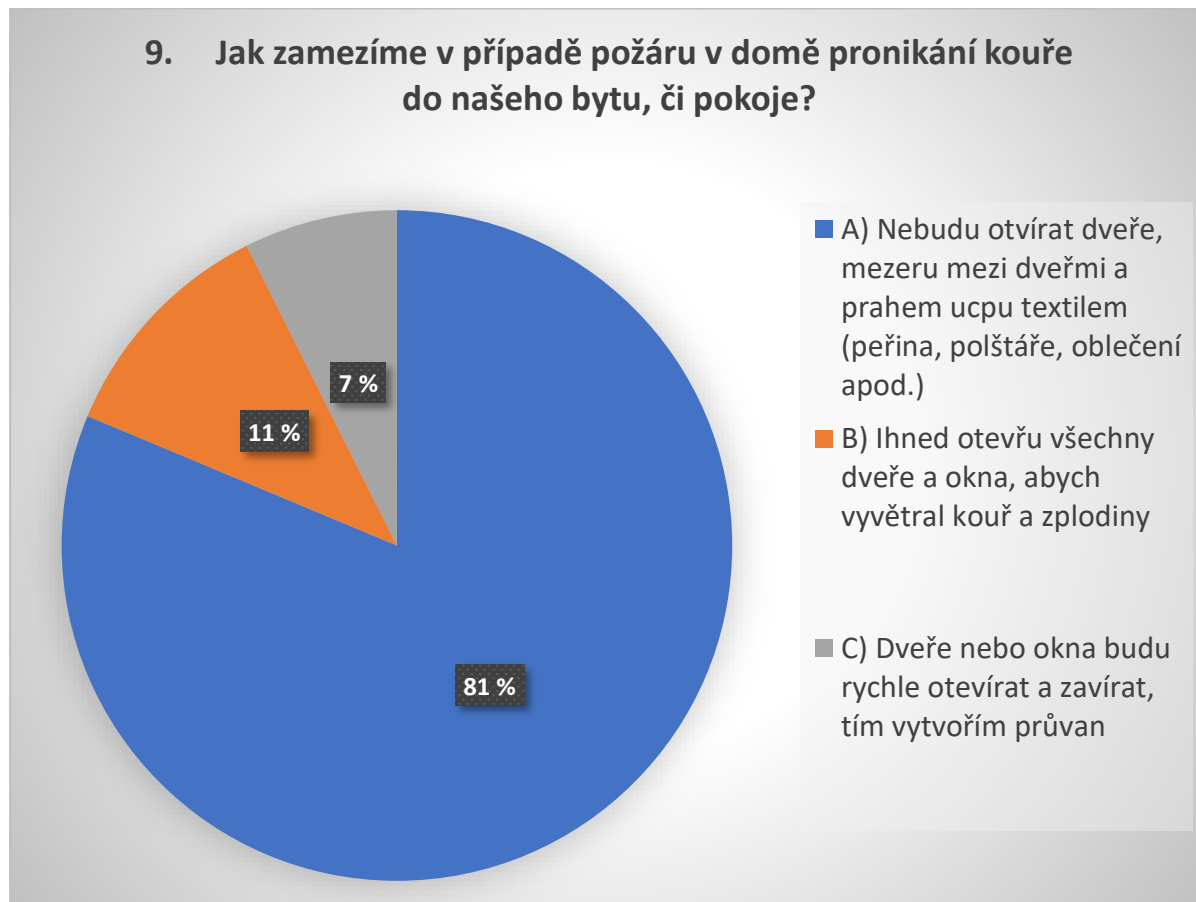
8. Jak byste na linku tísňového volání nahlásil/a autonehodu mimo obec?	Počet
A) Stručně a jasně řeknu, kde jsem a co se stalo (situace, počet a typ zranění),	216
B) Hned nahlásím operátorovi své jméno, datum narození, rodné číslo	8
C) Budu čekat, až se operátor zeptá na informace, a následně budu odpovídat...	6
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.8 jsem se respondentů dotazoval, jak na linku tísňového volání nahlásí autonehodu mimo obec. Z grafu č.10 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 94 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.10 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 8 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 6 respondentů.

3.5.1.11 Otázka č.9

GRAF. 11: OTÁZKA Č.9

Zdroj: Vlastní

TAB. 11: OTÁZKA Č.9

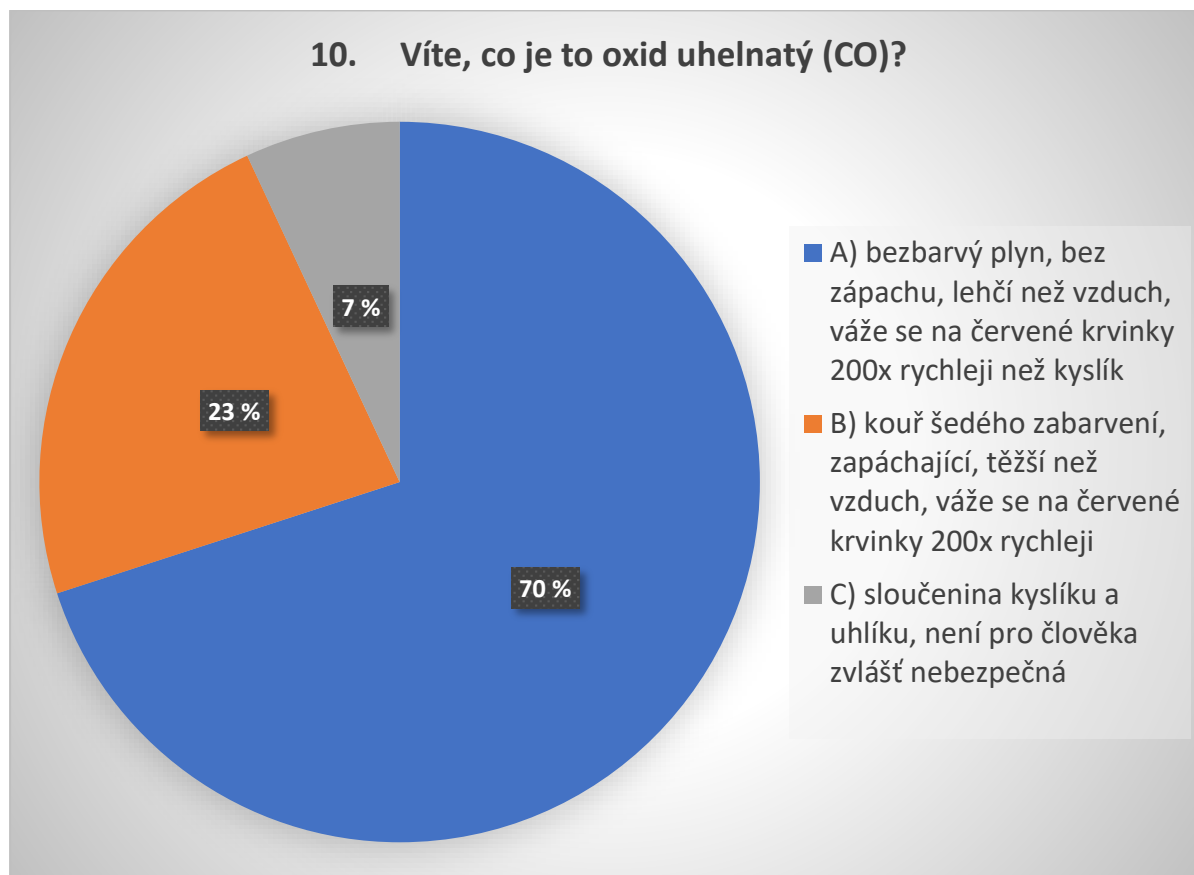
9. Jak zamezíme v případě požáru v domě pronikání kouře do našeho bytu, či pokoje?	Počet
A) Nebudu otvírat dveře, mezeru mezi dveřmi a prahem ucpu textilem (peřina, polštáře, oblečení apod.)	187
B) Ihned otevřu všechny dveře a okna, abych vyvětral kouř a zplodiny	26
C) Dveře nebo okna budu rychle otevírat a zavírat, tím vytvořím průvan	17
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.9 jsem se respondentů dotazoval, jak zamezí v případě požáru v domě pronikání kouře do bytu či pokoje. Z grafu č.11 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 81 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.11 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 26 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 17 respondentů.

3.5.1.12 Otázka č.10

GRAF. 12: OTÁZKA Č.10

Zdroj: Vlastní

TAB. 12: OTÁZKA Č.10

10. Víte, co je to oxid uhelnatý (CO)?	Počet
A) bezbarvý plyn, bez zápachu, lehčí než vzduch, váže se na červené krvinky 200x rychleji než kyslík	161
B) kouř šedého zabarvení, zapáchající, těžší než vzduch, váže se na červené krvinky 200x rychleji	53
C) sloučenina kyslíku a uhlíku, není pro člověka zvláště nebezpečná	16
Celkem	230

Zdroj: Vlastní

V otázce č.10 jsem se respondentů dotazoval, co je to oxid uhelnatý. Z grafu č.12 vyplývá, že správnou odpověď za „A“ zvolilo 70 % respondentů, tedy většina. Z tabulky č.12 vyplývá, že špatnou možnost za „B“ zvolilo 53 respondentů a špatnou možnost za „C“ zvolilo 16 respondentů.

3.5.2 Vyhodnocení dat z dotazníku pro ředitele

3.5.2.1 Otázka č.1

GRAF. 13: OTÁZKA Č.1

Zdroj: Vlastní

TAB. 13: OTÁZKA Č.1

1. Jaký je počet žáků (studentů) na vaší škole?	Počet
A) Méně než 100	
B) 100 až 600	3
C) Více než 600	3

Zdroj: Vlastní

V otázce č.1 jsem se respondentů dotazoval, jaký je počet žáků na jejich škole. Z grafu č.13 vyplývá, že možnost za „B“ zvolilo 50 % respondentů a možnost za „C“ zvolilo také 50 % respondentů. Z tabulky č.13 vyplývá, že možnost za „A“ nezvolil žádný respondent.

3.5.2.2 Otázka č.2

GRAF. 14: OTÁZKA Č.2

Zdroj: Vlastní

TAB. 14: OTÁZKA Č.2

2. Celkový počet vyučovaných ročníků na vaší škole?	Počet
A) 4	1
B) 5	0
C) 9	3
D) Jiné	2

Zdroj: Vlastní

V otázce č.2 jsem se respondentů dotazoval, na celkový počet vyučovaných ročníků ve škole. Z grafu č.14 a z tabulky č.14 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 17 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent. Možnost za „B“ nezvolil žádný z respondentů. Možnost za „C“ zvolilo 50 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. Možnost za „D“ zvolilo 33 % respondentů, tedy konkrétně 2. V možnosti za „D“ bylo možné uvést, konkrétní počet vyučovaných ročníků. Jeden z respondentů uvedl 29 ročníků a druhý z respondentů uvedl 8 ročníků.

3.5.2.3 Otázka č.3

GRAF. 15: OTÁZKA Č.3

Zdroj: Vlastní

TAB. 15: OTÁZKA Č.3

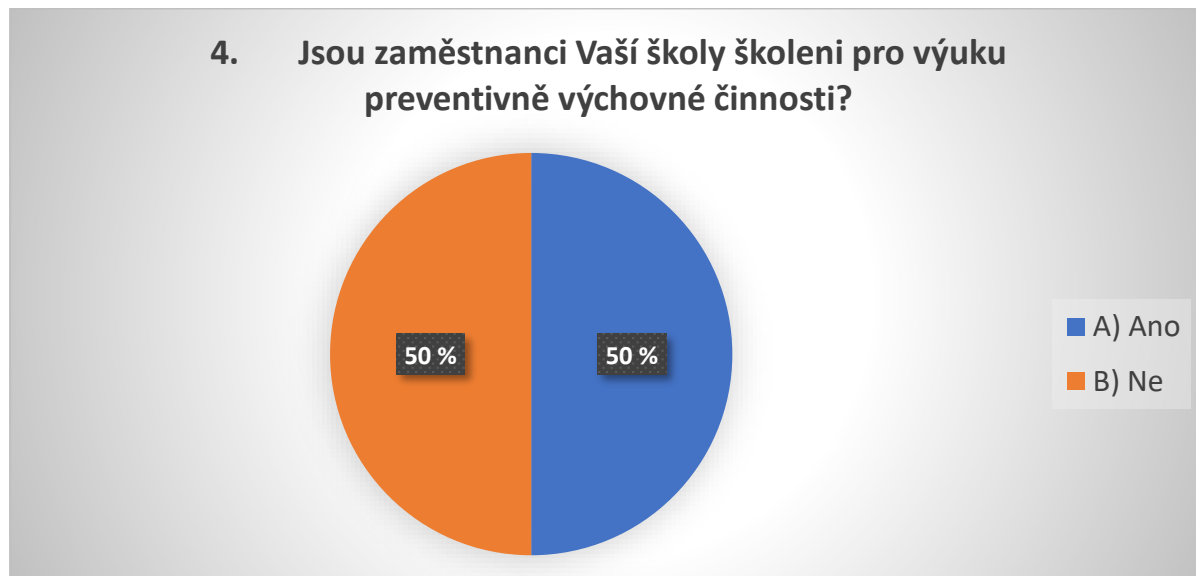
3. Který z pracovníků na Vaší škole vyučuje preventivně výchovnou činnost?	Počet
A) Zaměstnanec školy	5
B) Příslušník Hasičského záchranného sboru	0
C) Někdo jiný	1

Zdroj: Vlastní

V otázce č.3 jsem se respondentů dotazoval, který z pracovníků na jejich škole vyučuje preventivně výchovnou činnost. Z grafu č.15 a z tabulky č.15 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 83 % respondentů, tedy konkrétně 5 respondentů. Možnost za „B“ nezvolil žádný z respondentů. Možnost za „C“ zvolilo 17 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent.

3.5.2.4 Otázka č.4

GRAF. 16: OTÁZKA Č.4

Zdroj: Vlastní

TAB. 16: OTÁZKA Č.4

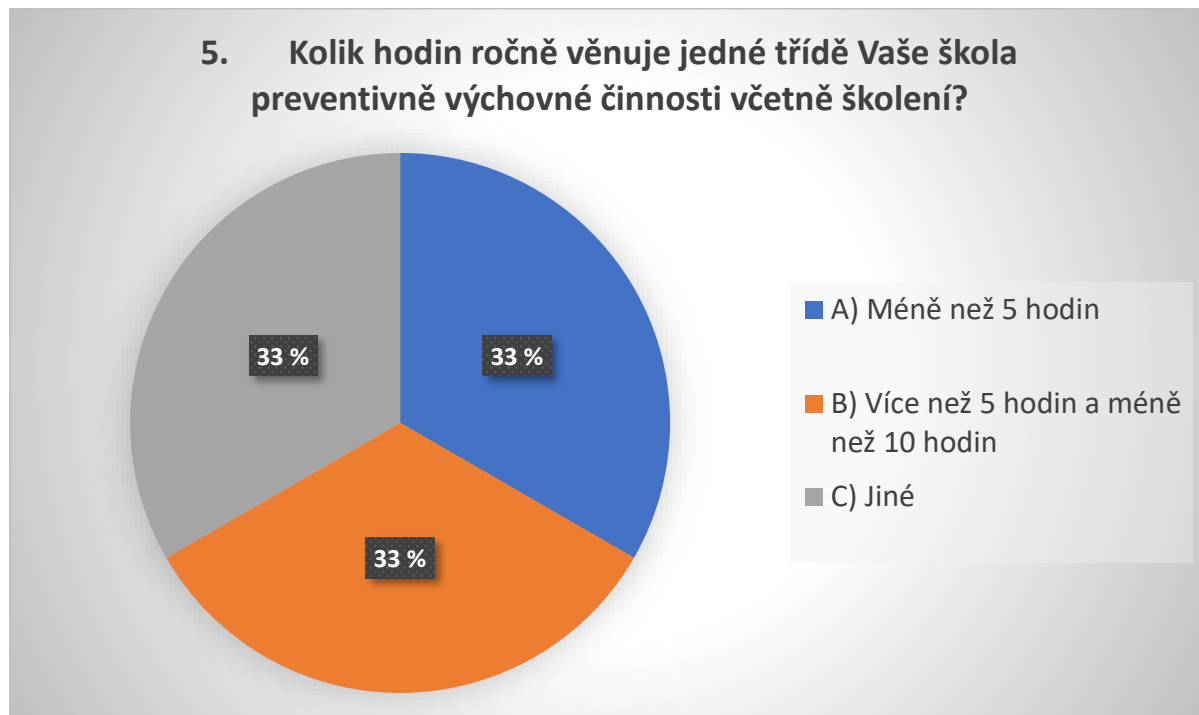
4. Jsou zaměstnanci Vaší školy školeni pro výuku preventivně výchovné činnosti?	Počet
A) Ano	3
B) Ne	3

Zdroj: Vlastní

V otázce č.4 jsem se respondentů dotazoval, jsou-li zaměstnanci jejich školy školeni pro výuku preventivně výchovné činnosti. Z grafu č.16 a z tabulky č.16 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 50 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. Možnost za „B“ zvolilo 50 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. V možnosti za „A“ bylo možné uvést, jakým konkrétním způsobem jsou zaměstnanci školeni. Jeden z respondentů uvedl „společná školení“, druhý z respondentů uvedl „školení“ a třetí z respondentů uvedl „pravidelné školení v rámci BOZP a PO všech zaměstnanců + jedna paní učitelka se účastní školení HZS“.

3.5.2.5 Otázka č.5

GRAF. 17: OTÁZKA Č.5

Zdroj: Vlastní

TAB. 17: OTÁZKA Č.5

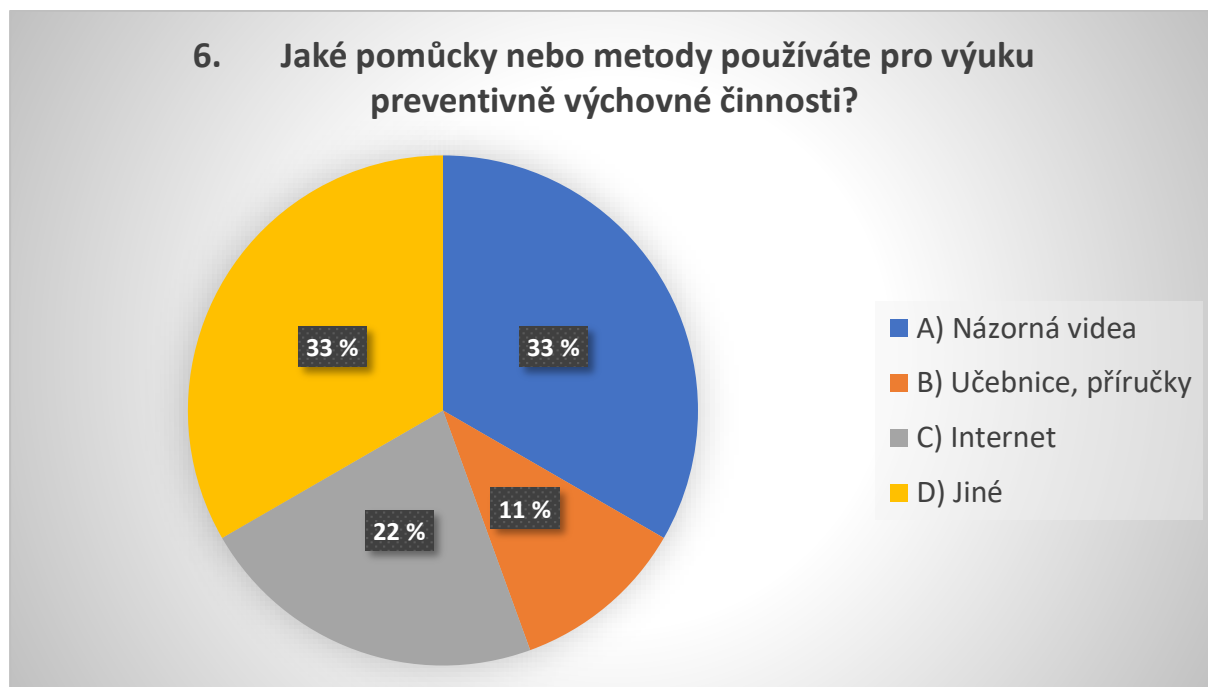
5. Kolik hodin ročně věnuje jedné třídě Vaše škola preventivně výchovné činnosti včetně školení?	Počet
A) Měně než 5 hodin	2
B) Více než 5 hodin a méně než 10 hodin	2
C) Jiné	2

Zdroj: Vlastní

V otázce č.5 jsem se respondentů dotazoval, kolik hodin ročně věnuje jedné třídě jejich škola preventivně výchovné činnosti včetně školení. Z grafu č.17 a z tabulky č.17 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 34 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. Možnost za „B“ zvolilo 33 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. Možnost za „C“ zvolilo 33 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. V možnosti za „C“ bylo možné uvést, konkrétní počet hodin. Jeden z respondentů uvedl „z hlavy nevím a hledat a počítat na to nemám čas“ a druhý z respondentů uvedl „prevence se prolíná i s běžnou výukou - např. chemie, fyziky apod. + cca 5–10 hodin prevence“.

3.5.2.6 Otázka č.6

GRAF. 18: OTÁZKA Č.6

Zdroj: Vlastní

TAB. 18: OTÁZKA Č.6

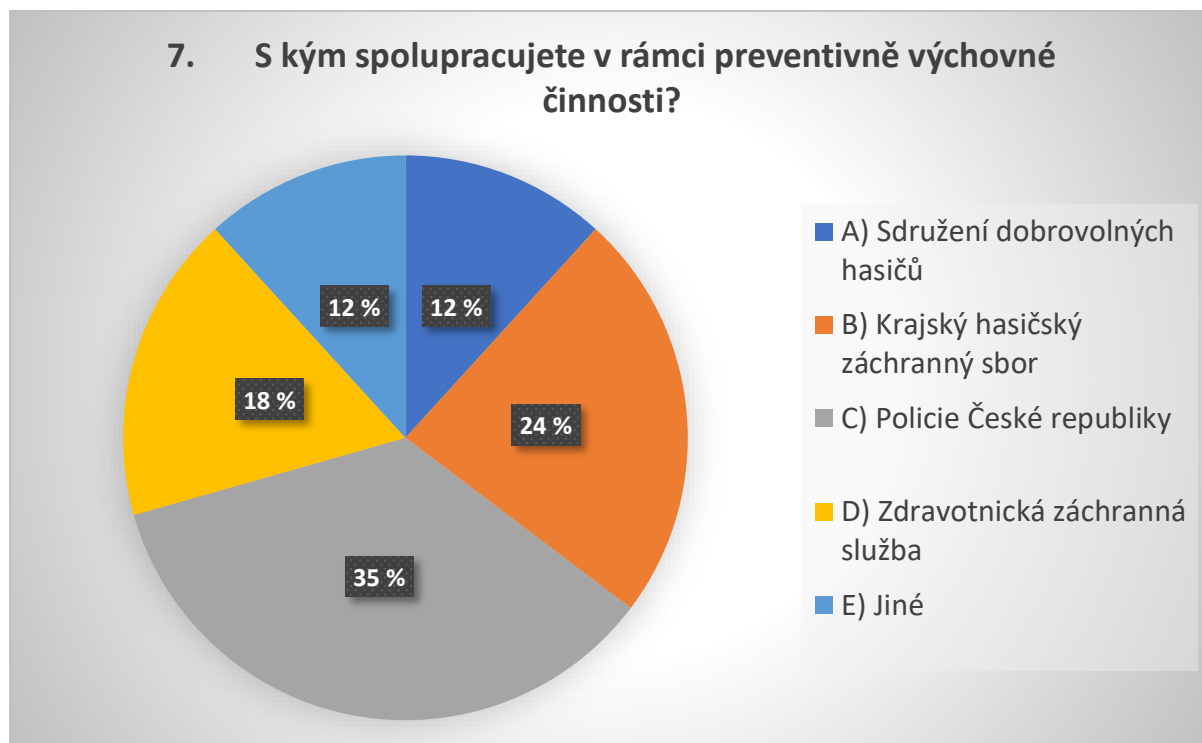
6. Jaké pomůcky nebo metody používáte pro výuku preventivně výchovné činnosti?	Počet
A) Názorná videa	3
B) Učebnice, příručky	1
C) Internet	2
D) Jiné	3

Zdroj: Vlastní

V otázce č.6 jsem se respondentů dotazoval, jaké pomůcky nebo metody používají pro výuku preventivně výchovné činnosti. Z grafu č.18 a z tabulky č.18 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 34 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. Možnost za „B“ zvolilo 11 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent. Možnost za „C“ zvolilo 22 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. Možnost za „D“ zvolilo 33 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. V možnosti za „D“ bylo možné uvést, konkrétní pomůcky nebo metody pro výuku preventivně výchovné činnosti. Jeden z respondentů uvedl „externí organizace“, druhý z respondentů uvedl „přednášky“ a třetí z respondentů uvedl „přednášky a ukázky IZS“.

3.5.2.7 Otázka č.7

GRAF. 19: OTÁZKA Č.7

Zdroj: Vlastní

TAB. 19: OTÁZKA Č.7

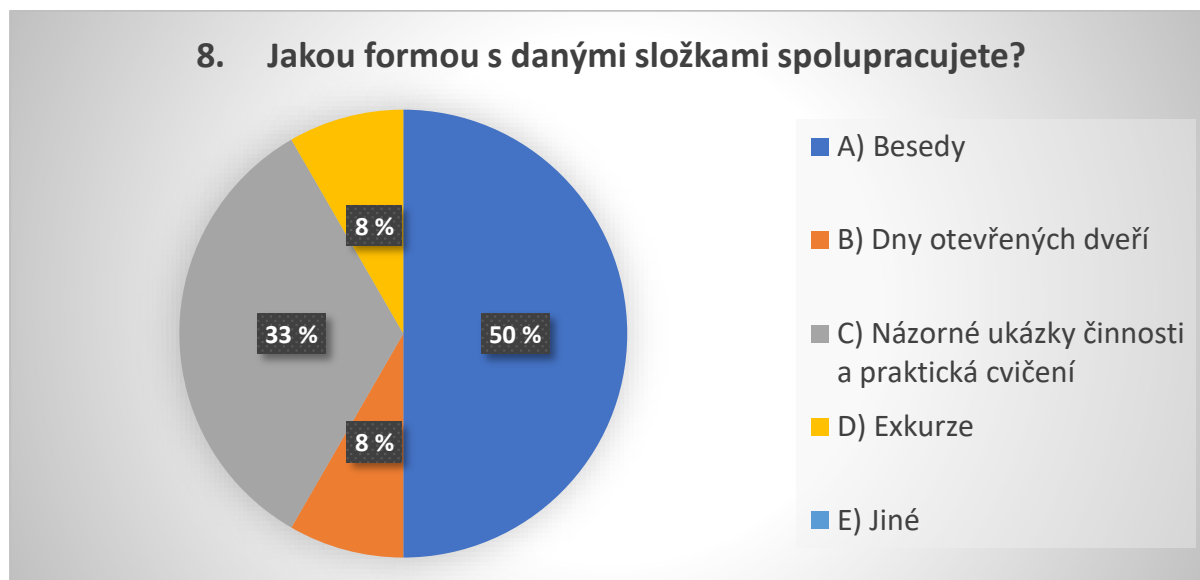
7. S kým spolupracujete v rámci preventivně výchovné činnosti?	Počet
A) Sdružení dobrovolných hasičů	2
B) Krajský hasičský záchranný sbor	4
C) Policie České republiky	6
D) Zdravotnická záchranná služba	3
E) Jiné	2

Zdroj: Vlastní

V otázce č.7 jsem se respondentů dotazoval, s kým spolupracují v rámci preventivně výchovné činnosti. Z grafu č.19 a z tabulky č.19 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 12 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. Možnost za „B“ zvolilo 23 % respondentů, tedy konkrétně 4 respondenti. Možnost za „C“ zvolilo 35 % respondentů, tedy konkrétně 6 respondentů. Možnost za „D“ zvolilo 18 % respondentů, tedy konkrétně 3 respondenti. Možnost za „E“ zvolilo 12 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. V možnosti za „E“ bylo možné uvést, s kým konkrétně školy spolupracují v rámci preventivně výchovné činnosti. Jeden z respondentů uvedl „agentury“ a druhý z respondentů uvedl „neziskové organizace“.

3.5.2.8 Otázka č.8

GRAF. 20: OTÁZKA Č.8

Zdroj: Vlastní

TAB. 20: OTÁZKA Č.8

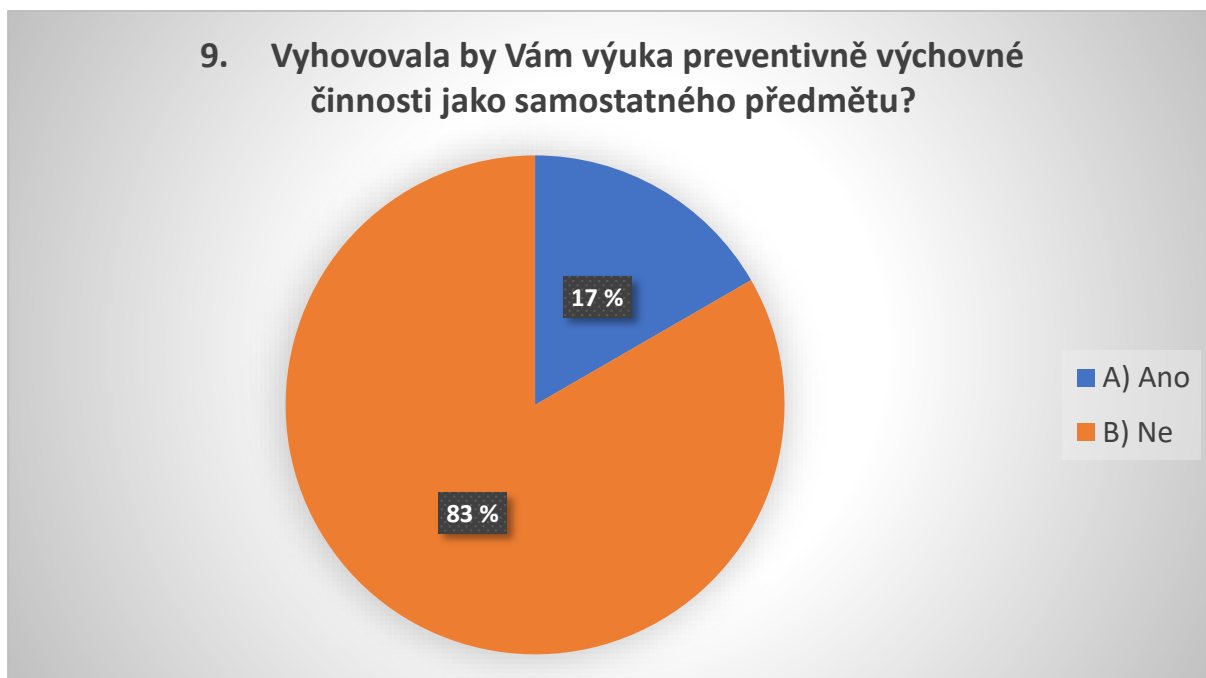
8. Jakou formou s danými složkami spolupracujete?	Počet
A) Besedy	6
B) Dny otevřených dveří	1
C) Názorné ukázky činnosti a praktická cvičení	4
D) Exkurze	1
E) Jiné	0

Zdroj: Vlastní

V otázce č.8 jsem se respondentů dotazoval, jakou formou s danými složkami spolupracují. Z grafu č.20 a z tabulky č.20 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 50 % respondentů, tedy konkrétně 6 respondentů. Možnost za „B“ zvolilo 8 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent. Možnost za „C“ zvolilo 33 % respondentů, tedy konkrétně 4 respondenti. Možnost za „D“ zvolilo 8 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent. Možnost za „E“ nezvolil žádný respondent.

3.5.2.9 Otázka č.9

GRAF. 21: OTÁZKA Č.9

Zdroj: Vlastní

TAB. 21: OTÁZKA Č.9

9. Vyhovovala by Vám výuka preventivně výchovné činnosti jako samostatného předmětu?	Počet
A) Ano	1
B) Ne	5

Zdroj: Vlastní

V otázce č.9 jsem se respondentů dotazoval, jestli by jim vyhovovala výuka preventivně výchovné činnosti jako samostatného předmětu. Z grafu č.21 a z tabulky č.21 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 17 % respondentů, tedy konkrétně 1 respondent. Možnost za „B“ zvolilo 83 % respondentů, tedy konkrétně 5 respondentů.

3.5.2.10 Otázka č.10

GRAF. 22: OTÁZKA Č.10

Zdroj: Vlastní

TAB. 22: OTÁZKA Č.10

10. Měla by být přenechána odpovědnost za výuku preventivně výchovné činnosti odborníkům z této oblasti, nebo by jí měl mít pracovník školy?	Počet
A) Odborník	5
B) Pracovník školy	2
C) Mám jiný názor	

Zdroj: Vlastní

V otázce č.10 jsem se respondentů dotazoval, jestli by měla být přenechána odpovědnost za výuku preventivně výchovné činnosti odborníkům z této oblasti nebo by jí měl mít pracovník školy. Z grafu č.22 a z tabulky č.22 vyplývá, že možnost za „A“ zvolilo 71 % respondentů, tedy konkrétně 5 respondentů. Možnost za „B“ zvolilo 29 % respondentů, tedy konkrétně 2 respondenti. Možnost za „C“ nezvolil žádný respondent.

3.5.3 Vyhodnocení hypotéz

1. Hypotéza:

Předpokládáme, že forma spolupráce se záchranými složkami na základní a střední škole, probíhá v 75 % formou názorné ukázky činnosti, praktického cvičení a besedy.

S **1. Hypotézou** souvisela **otázka č. 8**. V této otázce jsem zjišťoval, jakou formou školy spolupracují se záchrannými složkami. **50 %** respondentů odpovědělo, že spolupracují formou besedy. **8 %** respondentů odpovědělo, že spolupracují formou dnů otevřených dveří. **34 %** respondentů odpovědělo, že spolupracují formou názorné ukázky činnosti a praktického cvičení. **8 %** respondentů odpovědělo, že spolupracují formou exkurze.

Na základě vyhodnocení výsledků byla 1. Hypotéza potvrzena.

2. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 50 % respondentů ví, jak se správně zachovat v zamezení vnikání kouře do bytu nebo pokoje.

S **2. Hypotézou** souvisela **otázka č. 9**. V této otázce jsem zjišťoval, jestli studenti vědí, jak zamezí v případě požáru v domě vnikání kouře do bytu či pokoje. **80 %** respondentů odpovědělo, že nebudou otvírat dveře, mezeru mezi dveřmi a prahem ucoupou textilem (peřina, polštář, oblečení apod.) **13 %** respondentů odpovědělo, že by ihned otevřeli všechny dveře a okna, aby vyvětrali kouř a zplodiny. **7 %** respondentů odpovědělo, že dveře a okna budou rychle otvírat a zavírat, tím vytvoří průvan a vyvětrají všechny zplodiny a kouř.

Na základě vyhodnocení výsledků byla 2. Hypotéza potvrzena.

3. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 50 % respondentů ví, jak na sebe upozornit v domě, kde hoří a není cesty ven.

S **3. Hypotézou** souvisela **otázka č. 7**. V této otázce jsem zjišťoval, jestli studenti vědí, jak na sebe upozornit v případě, že se ocitnou v domě, kde hoří a není cesty ven. **50 %** respondentů odpovědělo, že upozorní všechny ostatní křikem „Hoří!“, boucháním na zeď a topení, vyvěsí v okně ručník nebo prostěradlo, které na ně bude upozorňovat. **43 %** respondentů odpovědělo, že pokud by u sebe měli mobilní telefon, zavolali by na tísňovou linku a seznámili je se situací na místě. **7 %** respondentů odpovědělo, že upozorní co nejhlasitějším voláním o pomoc, zůstanou na místě, dokud se někdo neobjeví.

Na základě vyhodnocení výsledků byla 3. Hypotéza potvrzena.

4. Hypotéza:

Předpokládáme, že více než 75 % respondentů zná správně všechny linky tísňového volání.

S **4. Hypotézou** souvisela **otázka č. 1**. V této otázce jsem zjišťoval, jaké studenti znají telefonní čísla tísňového volání. **100 %** respondentů zvolilo možnost a) 150, 155, 156, 158, 112.

Na základě vyhodnocení výsledků byla 4. Hypotéza potvrzena.

5. Hypotéza:

Předpokládáme, že je více, jak 75 % zaměstnanců školeny pro výuku preventivně výchovné činnosti.

S 5. **Hypotézou** souvisela **otázka č. 4.** V této otázce jsem zjišťoval, jestli jsou zaměstnanci školy školeni pro výuku preventivně výchovné činnosti. **50 %** respondentů odpovědělo, že jsou školeni. **50 %** respondentů odpovědělo, že nejsou školeni.

Na základě vyhodnocení výsledků nebyla 5. Hypotéza potvrzena.

3.5.4 Shrnutí a vyhodnocení výsledků výzkumu

Cílem bylo vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese.

- Školení v rámci preventivně výchovné činnosti se realizuje na polovině základních a středních škol v Klatovech. V dotazovaných školách jsou školeni zejména zaměstnanci školy v souladu s pravidelnými školeními v rámci BOZP a PO a na jedné základní škole se paní učitelka účastní školení HZS.
- Preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách se věnují všichni dotazovaní, ovšem pouze na dvou třetinách škol se na PVČ připravují tak, jak stanovuje školský zákon č. 561/ 2004 Sb., který ukládá povinnost vyučovat dle RVP a dodržovat pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, kde je požadovaná délka zapojení PVČ stanovena na minimálně 6 vyučovacích hodin v každém ročníku. Tematika PVČ se často prolíná s běžnou výukou, proto ředitelé škol nemohou odhadnout přesný počet hodin.
- Praktická příprava žáků v oblasti preventivně výchovné činnosti probíhá ve většině případů pouze na teoretické bázi, kdy školy organizují přednášky, účastní se ukázek IZS a spolupracují s externími organizacemi. Pro samotnou výuku využívají nejčastěji názorné pomůcky v podobě instruktážních videí, internetu, učebnic a příruček.
- Všechny zkoumané školy využívají k podpoře výuky v rámci preventivně výchovné činnosti záchranné složky IZS. Jejich spolupráce probíhá ve většině případů formou besedy, názorné ukázky činnosti a praktického cvičení. Po tomto zjištění je potřeba, aby si žáci prakticky vyzkoušeli a následně osvojili znalosti a dovednosti spojené s preventivně výchovnou činností a byli reálně připraveni na vznik mimořádné události či rizikové situace přímo ve škole.
- Řediteli zkoumaných základních a středních škol není podporován krok k zavedení samostatného předmětu preventivně výchovné činnosti. Zavedení samostatného předmětu by mělo vést k zapojení většího počtu odborníků z řad IZS do výuky a vytvoření tak ucelené a přehledné osnovy vzdělávání a tím možnost předávání kvalitních znalostí žákům.
- Základní myšlenkou vytvoření dotazníku pro žáky škol bylo zjištění úrovně jejich znalostí a dovedností z oblasti preventivně výchovné činnosti, jejich výsledky jsou prezentovány v podobě grafů a tabulek a vyjádřeny procentuálně i konkrétními počty. Znalostní otázky v dotazníku se zejména týkaly požární ochrany obyvatelstva. Výsledky správně zodpovězených

otázek se u 8 z 10 otázek pohybovaly v rozmezí 80 % - 100 %. Pouze u 2 z 10 otázek, konkrétně „Co je to oxid uhelnatý?“ a „Co je to hydrant?“, byli správné odpovědi v prvním otázce na 70 % a ve druhé otázce na 63 %. Z tohoto pohledu mohu konstatovat, že úroveň znalostí a dovedností u žáků základních a středních škol, je na velice dobré úrovni.

Z poznatků, které jsem získal v průběhu výzkumu, odpovím na následující výzkumné otázky.

Hlavní výzkumná otázka:

Jak jsou žáci vzdělávání v problematice preventivně výchovné činnosti a v oblasti ochrany obyvatelstva?

Žáci jsou v problematice preventivně výchovné činnosti vzdělávání v rámci běžné výuky, kdy se tématika PVČ zařazuje do jednotlivých předmětů. Převážná většina škol zařazuje výuku preventivně výchovné činnosti minimálně do 6 vyučovacích hodin za rok. Praktická příprava žáků v oblasti PVČ probíhá pouze v teoretické rovině za prostřednictvím názorných videí z internetu, příruček, přednášek a ukázek IZS.

1. Výzkumná podotázka:

V jakém stavu jsou preventivní činnosti na základních a středních školách z pohledu jejich ředitelů?

Z pohledu ředitelů škol jsou zaměstnanci školy školeni v oblasti PVČ, tak jak jim to ukládá zákon formou pravidelných školení v rámci BOZP a PO. Pedagogové si velice málo doplňují vzdělání v oblasti PVČ účastí na školení a kurzech HZS. Školy využívají k podpoře výuky v rámci preventivně výchovné činnosti záchranné složky IZS. Jejich spolupráce probíhá ve většině případů formou besedy, názorné ukázky činnosti a praktického cvičení.

2. Výzkumná podotázka:

Jakým způsobem, by se z pohledu ředitelů škol měla ubírat výuka preventivně výchovné činnosti na školách?

Ředitelé škol nepodporují zavedení samostatného předmětu preventivně výchovné činnosti. Výuka PVČ, by měla být nadále v mezích vymezených rámcovým vzdělávacím programem a v souladu s ustanovením školského zákona. Odpovědnost za výuku PVČ, by ředitelé škol přenechali odborníkům z řad IZS, s kterými školy spolupracují formou praktických ukázek, školení a besed.

3. Výzkumná podotázka:

Jaké jsou znalosti a dovednosti žáků ve zvládnání mimořádných situací ve školách?

Zjištění úrovně znalostí a dovedností žáků bylo realizováno formou dotazníkového šetření. Nástrojem pro toto šetření byl dotazník, který obsahoval otázky z požární ochrany. Ve výsledku převažovali správně zodpovězené otázky, jejich četnost byla v rozmezí 80–100 %. Z tohoto pohledu konstatují, že znalosti a dovednosti žáků základních a středních škol jsou na velmi dobré úrovni.

4 Doporučení pro pedagogickou praxi

V průběhu výzkumu bylo zjištěno, že řediteli škol, není z velké části podporován krok k implementaci samostatného předmětu PVČ do výuky. Přitom implementací předmětu PVČ do vyučovacího procesu by bylo významným krokem ke zkvalitnění edukace žáků v oblasti PVČ, Ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací. Podstatnou myšlenkou tohoto kroku je, vytvoření tolik potřebného prostoru a času, pro obsáhlou výuku směřovanou na různorodé typy mimořádných událostí. Do průběhu vyučovacího procesu, by se v rámci tohoto předmětu zapojovalo více odborníků z řad IZS a došlo by k vytvoření jasné, ucelené a přehledné osnovy vzdělávání a tím by vzrostla možnost předávání kvalitních znalostí žákům. Velmi důležitá je v tomto ohledu realizace praktického cvičení, které vyžaduje propojení teoretických znalostí a praktických dovedností, aby si žáci sami vyzkoušeli a osvojili znalosti, vědomosti a dovednosti spojené s edukací PVČ a byli reálně připraveni na vznik mimořádné události či rizikové situace, a to zejména ve škole i v reálném životě. Při praktickém cvičení dochází zároveň k ověření znalostí a dovedností žáků. Čím více budou po praktické stránce žáci aktivně zapojeni do výuky, tím více pochopí, jak vznikne mimořádná událost například v podobě požáru. Podpora realizace praktických cvičení v rámci výuky, formou zábavné hry, soutěží a kolektivní spolupráce, se u žáků projevuje schopnost udržení pozornosti, vzájemné pomoci a dovedou lépe potlačit paniku a obavy, které při těchto událostech vznikají.

Jako příklad spolupráce školy a HZS ČR uvedu názornou výuku Požární prevence, která se realizuje jak formou teoretickou, tak praktickou. Žáci ve skupinkách budou určeni na jednotlivá stanoviště. Na stanovišti, kde imaginárně hoří, se seznámí s činností, úkoly a nebezpečím, které jim může hrozit. Cílem bude žáky seznámit s prací profesionálního hasiče a negativními jevy, které při požáru mohou nastat. Žáci při výuce využívají názorné pomůcky a další propagační předměty. Motivací, pro úspěšné plnění úkolů, je pro žáky možnost získání použitých propagačních předmětů ve výuce.

V dnešní přetechnizované době vidím velký potenciál ve využití sociálních a informačních médií. Součástí života většiny žáků je multimediální zařízení, ať už se jedná o chytrý mobilní telefon nebo notebook s připojením k internetu. V rámci škol vybudovat multimediální třídy. Žáci, by prostřednictvím multimediálních zařízení, za pomoci online aplikací, mohli plnit různé úkoly spojené s PVČ, například ve formě zábavných edukačních her či si virtuálně prohlídnout některou ze stanic IZS. Dalším způsobem, který se nabízí, jak využít sociální sítě je sledování youtuberů a influencerů, kteří by některé z témat PVČ prezentovali žákům.

Zajímavý a atraktivní způsob, jak zaujmout žáky, je informativní a zároveň výchovná forma. Žáci jako dopravní prostředek do školy využívají MHD. Pokud by byla kvalitně graficky a poutavým způsobem zpracovaná kampaň pro podporu PVČ, která dokáže u žáků vzbudit pozornost, lze očekávat vyšší

projev zájmu a aktivitu žáků v oblasti PVČ. Jako nástroj této propagace bych použil elektronické poutače, plakáty či letáčky.

Dalším nepříjemným poznatkem, bylo zjištění, že si sami pedagogové nedoplňují vzdělání v oblasti PVČ, pokud tedy nejde jen o pravidelná školení v rámci BOZP a PO. Podle mého názoru je vždy nutná připravenost, právě pedagogů v případě vzniku mimořádné události či rizikové situace. Každý pedagog, by si měl v rámci osobnostního rozvoje, doplňovat samostudiem vědomosti a dovednosti spojené s výukou PVČ, protože je to právě on, kdo informuje své žáky, jak se v rizikové situaci nebo mimořádné události zachovat a předejít tím dopadu nežádoucího následku na žáky. Okamžitá reakce, posouzení, vyhodnocení rizik a vymezení přijatelných opatření jsou pro pedagoga hlavní vzdělávací cíle. V první řadě, musí pedagog myslet na ochranu zdraví a životů svěřených žáků. V současnosti pedagogům navrhuji, aby se v rámci svého vzdělávání, zúčastnili akreditovaných kurzů a seminářů. Tyto kurzy v současné době organizuje Národní institut vzdělávání v těsné spolupráci s HZS ČR. Institut odkazuje na kvalitně zpracované materiály, které pedagog najde na internetových stránkách HZS ČR, zejména pak vzdělávací programy a projekty, které zmiňuji ve své bakalářské práci kapitola 2.3 Projekty a programy k podpoře výuky. Na stránkách HZS ČR je ke stažení vzdělávací Modul J určený pro pedagogy, kteří na střední škole vyučují předmět Ochrana člověka za mimořádných událostí. Modul zahrnuje teoretické edukační podklady k osvojení problematiky OČMU, přispívá lepší orientaci a začlenění tématu do vzdělávacího procesu. Edukační podklady jsou ve formě doporučených učebnic a schváleny MŠMT. Další edukační podklady pro pedagogy a žáky, z kterých lze čerpat vědomosti a dovednosti pro výuku PVČ a jsou v gesci GŘ HZS ČR, jako příklady mohu uvést příručky vydané nakladatelstvím Fortuna s názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí s různými podtituly: Sebeochrana a vzájemná pomoc, Pro střední školy, Pro první stupeň ZŠ atd.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo vypracování průzkumu a analýzy současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v klatovském okrese. Preventivně výchovná činnost, na kterou jsem se zaměřil ve své bakalářské práci, se zabývá problematikou ochrany člověka za mimořádných událostí a krizových situací na základních a středních školách. Zaměřil jsem se na zjištění, jakým způsobem a jakou formou jsou žáci a pedagogové vzděláváni. Jaká je úroveň jejich znalostí, dovedností a návyků při řešení mimořádných událostí a krizových situací. Základním stavebním kamenem pro úspěšné řešení mimořádných událostí a krizových situací je kvalitní a soustavná edukace žáků a pedagogů. Právě adekvátní znalosti a dovednosti ovlivňují na počátku a v průběhu těchto nežádoucích situací zdraví a život osob, nenávratnou ztrátu majetku, popřípadě poškození životního prostředí. Pedagog nebo žák, by měli být schopni předcházet těmto situacím a zabránit tak hlavně újmě na zdraví nebo životech osob.

Při tvorbě bakalářské práce jsem vycházel ze zákonných předpisů, literárních rešerší a odborných webů, které napomáhají řešení problematiky v oblasti preventivně výchovné činnosti. V prvních kapitolách jsem shrnul historii a současnost preventivně výchovné činnosti a ochrany obyvatelstva na našem území. Pro lepší orientaci a pochopení této problematiky jsou v další kapitole s názvem Definice základních pojmů uvedeny a vysvětleny hlavní pojmy, z kterých bakalářská práce vychází. V mé práci jsem se zaměřil na zásady chování, opatření a následky zvládnutí mimořádných událostí a krizových situací, jejich pochopení a reakcí, jak pedagogů, tak i žáků na základní a střední škole, se kterými souvisí především jejich příprava. Toto bylo využito a popsáno v kapitole Charakteristika znalostí a dovedností pedagogických pracovníků a žáků, s tím souvisely i následující podkapitoly. Edukaci pedagogů a žáků v oblasti preventivně výchovné činnosti jsou nápomocné projekty naučného, vzdělávacího a interaktivního charakteru k podpoře výuky na školách, které jsou v jednotlivých krajích ČR organizované HZS ČR, tyto projekty jsem představil v kapitole Projekty k podpoře výuky na školách.

V praktické části bakalářské práce jsem se věnoval, v rámci výzkumného šetření analýze a zhodnocení současného stavu preventivně výchovné činnosti na základních a středních školách v Klatovech. Nejprve jsem zformuloval výzkumné otázky a pro jejich zodpovězení jsem zpracoval dotazníky, nejprve pro ředitele škol. Z těchto dotazníků, jsem získal výsledky šetření ve formě dat a odpovědí, pro přehlednost jsou interpretovány vytvořenými grafy a tabulkami, na jejichž základě hodnotím současný stav, systém a průběh výuky PVČ na školách. Následně jsem si ověřil znalosti a dovednosti žáků prostřednictvím dotazníků, na jejichž základě jsem vyhodnotil rozsah jejich znalostí a míru úspěšnosti jsem vyjádřil pomocí grafů a tabulek.

Pomůckou pro zhodnocení současného stavu preventivně výchovné činnosti byly vytvořeny hypotézy, které byly následně buď potvrzeny nebo vyvráceny.

Výsledkem mého výzkumu se zabývá samostatná kapitola s názvem Doporučení pro pedagogickou praxi. Z této kapitoly vyloučena určitá doporučení pro základní a střední školy v Klatovech. V závěru bych chtěl zdůraznit některá doporučení pro školy. Jedno z nejzásadnějších doporučení je implementace předmětu PVČ do vyučovacího procesu. Teoretické znalosti žáků jsou na velmi dobré úrovni, ale dalším velmi důležitým doporučením je v tomto ohledu realizace praktického cvičení, které vyžaduje propojení teoretických znalostí a praktických dovedností a s tím souvisí zapojení více odborníků z řad IZS do vyučovacího procesu. Pedagogům navrhuji, aby se v rámci svého vzdělávání, zúčastnili akreditovaných kurzů a seminářů. Tyto kurzy v současné době organizuje Národní institut vzdělávání v těsné spolupráci s HZS ČR.

Seznam použité literatury

- BASÁKOVÁ, Lenka. Hasík v Plzeňském kraji. HZS ČR. 2014. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hasik-v-plzenskem-kraji.aspx>.
- BAŠTECKÁ, Bohumila. Psychosociální krizová spolupráce. Psyché. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4195-6.
- ČESKO. Zákon č. 133 ze dne 17. prosince 1985, České národní rady o požární ochraně. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>.
- ČESKO. Usnesení č. 2 ze dne 16. prosince 1992, usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>.
- ČESKO. Zákon č. 106 ze dne 11. května 1999, o svobodném přístupu k informacím. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106>.
- ČESKO. Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000, o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>.
- ČESKO. Vyhláška č. 380 ze dne 9. srpna 2002, Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. [online]. [cit. 2024-03-16]. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>.
- ČESKO, 2004. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). [online]. [cit. 2024-03-04]. In: *Zákony pro lidi*. AION CS, © 2010-2023. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.
- DANIELOVSKÁ, Věra. Ochrana člověka za mimořádných událostí: Pro 1. stupeň ZŠ. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-864-9.
- GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. Právní a ostatní předpisy – zákon o požární ochraně a jeho prováděcí předpisy. [online]. [cit. 2024-03-25] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/pravni-a-ostatni-predpisy-588431.aspx>.
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru. [online]. [cit. 2024-03-25] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasickeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>.
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí. [online]. [cit. 2024-03-25] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/oddeleni-ochrany-obyvatelstva-a-krizoveho-rizeni-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>.
- GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [GŘHZSČR]. Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>.
- HASIČSKÝ ZÁCHRANNÝ SBOR ZLÍNSKÉHO A ÚSTECKÉHO KRAJE ČR [HZSČR]. Vzdělávací projekt „Hasiči pro školy“. [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/o-projektu>.

- HASÍK CZ. Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva. [online]. [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: http://www.hasik.cz/projekt_zs.html.
- HORSKÁ, Viola; MARÁDOVÁ, Eva a SLÁVIK, Dušan. Ochrana člověka za mimořádných událostí: Sebeochrana a vzájemná pomoc. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2002. ISBN 80-7168-829-0.
- HRUBÁ, Alice a Moravy a Slezska SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH. Příručka pro přípravu techniků ochrany obyvatelstva: Organizace činnosti jednotek při plnění úkolů ochrany obyvatelstva. Lázně Bohdaneč: MV-GŘ HZS ČR – Institut ochrany obyvatelstva, 2012. ISBN 9788087544136.
- HZS ZLÍNSKÉHO A ÚSTECKÉHO KRAJE, Hasiči pro školy: Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol. [online]. [cit. 2024-03-20]. Zlín: HZS Zlínského a Ústeckého kraje, ©2020. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/o-projektu>.
- JŮVA, Vladimír a JŮVA, Vladimír. Stručné dějiny pedagogiky. 6., rozš. vydání Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-151-5.
- KONÍŘOVÁ, Marta, ed. Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově, 2006. ISBN 80-239-8964-2.
- KOPECKÝ, Karel; FRANC, Jiří. Požární ochrana a bezpečnost v praxi. Praha: Grada publishing, 2004. ISBN 80-247-0729-2.
- KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava. Krizové situace ve škole: bezpečnostní problematika ve školní praxi. 1. vydání. Praha: Grada, 2020. ISBN 978-80-247-2731-8.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše; KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a FOLWARCZNY, Libor. Ochrana obyvatelstva. 2. aktualiz. vydání. SPBI Spektrum. Červená řada, 42. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. ISBN 978-80-7385-134-7.
- LINHART, Petr. Ochrana člověka za mimořádných událostí: pro střední školy. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2003. ISBN 80-7168-869-X.
- MARTÍNEK, Bohumír. Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol. 2. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-08-6.
- MERTO VÁ, Markéta; SLANÁ REISSMANNOVÁ, Jitka. Ochrana člověka za mimořádných událostí: Metodický materiál pro učitele ZŠ. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2021. ISBN 978-80-7616-091-0.
- MIKLÓS, Daniel. Koncepce ochrany obyvatelstva. Časopis 112, 2013, roč. 12, č. 12/2013. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-2013-casopis-112-rocnik-xii-cislo-11-2013.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>.
- MIKULKA, Bohdan; MIKULKA, Štěpán; PIŇOS, Miroslav. Výchova dětí v oblasti požární ochrany: příručka pro učitele základních a speciálních škol. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-21-3.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY [MŠMT]. Pokyn MŠMT k začlenění tematicky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů a dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy – ochrana člověka za mimořádných událostí. [online]. [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1?highlightWords=pokyn>.

- MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY [MVCR]. Terminologický slovník – krizové řízení a plánování obrany státu. [online]. [cit. 2024-03-18] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planovaniobran-y-statu.aspx>.
- MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva2020-2030_1_.pdf.
- MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. Metodická pomůcka pro rozvoj a realizaci preventivně výchovné činnosti. [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/metodicka-pomucka-pro-rozvoj-a-realizaci-preventivnevychovne-cinnosti.aspx>.
- MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. Ochrana obyvatelstva a krizové řízení pro pedagogické pracovníky: modul - J. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra, 2019. ISBN 978-80-7616-048-4.
- MINISTERSTVO VNITRA GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANÉHO SBORU ČR [MVGŘHZSČR]. Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.
- PIANTA, Robert C. Handbook of Early Childhood Education. New York: The Guilford press, 2012. ISBN 978-1-4625-0337-7.
- PLUCKOVÁ, Irena; VIČAR, Dušan; MILÉŘ, Tomáš; SLÁDEK, et. al. Jak se zachovat, když... - učebnice pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích. 2. vydání. Brno: Nová škola, 2017. ISBN: 978-80-7289-887-9.
- Podpora vzdělávání na pedagogických fakultách. GŘ HZS ČR. [online]. [cit.2024-03-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/vychova-a-vzdelavaniobyvatelstva-vychova-a-vzdelavani-obyvatelstva-podpora-vyuky-ze-stranyhasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.
- Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ze dne 4. 3. 2003, k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí a Dodatek k učebním dokumentům pro základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy Ochrana člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů. Č. j. 12 050/03-22. [online]. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/9649?highlightWords=Pokyn+M%C5%A0MT+dne+b%C5%99ezna+2003>
- SMETANA, Marek; KRATOCHVÍLOVÁ ML., Danuše a KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše. Havarijní plánování: varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány. První vydání. Brno: Computer Press, a.s., 2010. ISBN 978-80-251-2989-0.
- ŠIMAN, Jaromír. Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru. HZS ČR. [online]. [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachrannehosboru.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.
- ŠIMEK, Jan., HALÍŘOVÁ, Martina. Škola a válka: branná výchova v české škole. 1. vydání. Praha: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, 2021. ISBN 978-80-86935-56-0.
- TALICHOVÁ, Martina. Pozvánka na akreditované kurzy pořádané HZS ČR. Metodický portál: Články. [online]. [cit. 2024-03-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/21743/POZVANKA-NA-AKREDITOVANE-KURZY-PORADANE-HZS-CR.html>. ISSN 1802-4785.

TILCEROVÁ, Eleonora. Ochrana člověka za mimořádných událostí – nové trendy ve výuce. 2010. [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/37999/Tilcerov%a1E_Ochrana%8clov%9bka_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana. Pedagogika pro učitele. 2. rozš. a aktualiz. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

ZÁCHRANNÝ KRUH. [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/>.

ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod. Pedagogika. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

Seznam obrázků

obr. 1: Logo záchranného kruhu	34
obr. 2: Logo Hasíku CZ	35
obr. 3: Logo Hasiči pro školy.....	36

Seznam tabulek a grafů

tab. 1: Pohlaví respondentů	40
tab. 2: Věk respondentů.....	41
tab. 3: Otázka č. 1.....	42
tab. 4: Otázka č. 2.....	43
tab. 5: Otázka č. 3.....	44
tab. 6: Otázka č. 4.....	45
tab. 7: Otázka č. 5.....	46
tab. 8: Otázka č. 6.....	47
tab. 9: Otázka č. 7.....	48
tab. 10: Otázka č. 8.....	49
tab. 11: Otázka č. 9.....	50
tab. 12: Otázka č. 10.....	51
tab. 13: Otázka č. 1.....	52
tab. 14: Otázka č. 2.....	53
tab. 15: Otázka č. 3.....	54
tab. 16: Otázka č. 4.....	55
tab. 17: Otázka č. 5.....	56
tab. 18: Otázka č. 6.....	57
tab. 19: Otázka č. 7.....	58
tab. 20: Otázka č. 8.....	59
tab. 21: Otázka č. 9.....	60
tab. 22: Otázka č. 10.....	61
graf. 1: Pohlaví respondentů	40
graf. 2: Věk respondentů.....	41
graf. 3: Otázka č. 1.....	42
graf. 4: Otázka č. 2.....	43
graf. 5: Otázka č. 3.....	44
graf. 6: Otázka č. 4.....	45
graf. 7: Otázka č. 5.....	46
graf. 8: Otázka č. 6.....	47
graf. 9: Otázka č. 7.....	48
graf. 10: Otázka č. 8.....	49
graf. 11: Otázka č. 9.....	50
graf. 12: Otázka č. 10.....	51
graf. 13: Otázka č. 1.....	52
graf. 14: Otázka č. 2.....	53
graf. 15: Otázka č. 3.....	54
graf. 16: Otázka č. 4.....	55
graf. 17: Otázka č. 5.....	56
graf. 18: Otázka č. 6.....	57
graf. 19: Otázka č. 7.....	58
graf. 20: Otázka č. 8.....	59
graf. 21: Otázka č. 9.....	60
graf. 22: Otázka č. 10.....	61

Seznam použitých zkratk

MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV-GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
ČR	Česká Republika
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
DV	Dopravní výchova
OČMU	Ochrana člověka za mimořádných událostí
CPO	Civilní protiletectká ochrana
CO	Civilní obrana
IZS	Integrovaný záchranný systém
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
ČNR	Česká národní rada
ZŠ	Základní škola
GŘ HZS ČR	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
PVČ	Preventivně výchovná činnost
BOZP A PO	Bezpečnost a Ochrana Zdraví při Práci
MHD	Městská hromadná doprava

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník pro ředitele.....	77-78
Příloha 2: Dotazník pro studenty.....	79-80

Dotazník ředitelům škol v oblasti preventivně výchovné činnosti

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jmenuji se Michal Jahoda a jsem studentem ČVUT Masarykova ústavu vyšších studií v Praze, studijního programu Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku.

Uvedený dotazník slouží k průzkumu a analýze současného stavu preventivně výchovné činnosti na školách. Cílem dotazníku je zjištění, jak jsou studenti připravováni, jaké jsou jejich znalosti a dovednosti ve zvládnání mimořádných situací ve škole.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro výzkumné účely bakalářské práce.

Prosím správnou odpověď označte tučně nebo u otevřené otázky vyplňte.

Pohlaví: Muž / Žena

Typ školy:

1) Jaký je počet žáků (studentů) na vaší škole?

- A) Méně než 100
- B) 100 až 600
- C) Jiný kolik?.....

2) Celkový počet vyučovaných ročníků na vaší škole?

- A) 4
- B) 5
- C) 9
- D) Jiný kolik?.....

3) Který z pracovníků na Vaší škole vyučuje preventivně výchovnou činnost?

- A) Zaměstnanec školy
- B) Příslušník Hasičského záchranného sboru
- C) Někdo jiný

4) Jsou zaměstnanci Vaší školy školeni pro výuku preventivně výchovné činnosti?

- A) Ano
- B) Ne

Pokud ANO jakým

způsobem?.....
.....
.....

5) Kolik hodin ročně věnuje jedné třídě Vaše škola preventivně výchovné činnosti včetně školení?

- A) Méně než 5 hodin
- B) Více jak 5 hodin méně než 10 hodin
- C) Jiná hodnota kolik?.....

6) Jaké pomůcky nebo metody používáte pro výuku preventivně výchovné činnosti?

- A) Názorná videa
- B) Učebnice, příručky
- C) Internet
- D) Jiné –

jaké?.....
.....

7) S kým spolupracujete v rámci preventivně výchovné činnosti?

- A) Sdružení dobrovolných hasičů
- B) Krajský hasičský záchranný sbor
- C) Policie české republiky
- D) Zdravotnická záchranná služba
- E) Někdo jiný –

kdo?.....
.....

8) Jakou formou s danými složkami spolupracujete?

- A) Besedy
- B) Dny otevřených dveří
- C) Exkurze
- D) Názorné ukázky činnosti a praktická cvičení
- E) Jiné – jaké?

.....
.....

9) Vyhovovala by Vám výuka preventivně výchovné činnosti jako samostatného předmětu?

- A) Ano
- B) Ne

10) Měla by být přenechána odpovědnost za výuku preventivně výchovné činnosti odborníkům z této oblasti nebo by jí měl mít pracovník školy?

- A) Odborník
- B) Pracovník školy

Mám jiný názor –

Jaký?.....
.....
.....

Dotazník pro studenty (žáky) škol v oblasti preventivně výchovné činnosti

Uvedený dotazník slouží k průzkumu a analýze současného stavu preventivně výchovné činnosti na školách. Cílem dotazníku je zjištění, jak jsou studenti připravováni a jaké jsou jejich znalosti a dovednosti ve zvládnání mimořádných situací ve škole.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro výzkumné účely bakalářské práce.

Prosím o označení správné odpovědi zakroužkováním.

Pohlaví: Muž / Žena

Věk:

Typ školy:

1. Jaká znáte telefonní čísla tísňového volání?

- A) 150, 155, 156, 158, 112
- B) 150, 157, 160, 113, 160
- C) 151, 154, 155, 112, 180

2. Jaké informace je nutno podat, pokud volám na číslo tísňového volání 150

nebo 112?

- A) Co se stalo – druh události a základní informace o situaci na místě události. Například dopravní nehoda, dva zranění, jedno vozidlo hoří. Kde se to stalo – adresa události – oznámit vždy plnou adresu včetně města! Pokud nelze udat přesnou adresu, je třeba vycházet z charakteristických orientačních bodů v okolní krajině. Kdo volá – jméno a příjmení, adresa, telefon volajícího.
- B) Svě jméno a jména ostatních zúčastněných osob, své rodné číslo a rodná čísla zúčastněných osob, svůj věk, výšku, váhu i všech ostatních zúčastněných osob
- C) Nemusím podávat žádné informace – operátor zjistí polohu mého telefonu. Po příjezdu záchranných složek sdělím vše, na co se mi budou ptát.

3. Jaké druhy hasicích přístrojů znáte?

- A) Vodní, pěnové, práškové, sněhové, speciální plynové
- B) Vodní, nástěnné, tuhé, látkové, kovové
- C) Sprchové, práškové, speciální plynové, kapalné

4. Na hašení, jakých požárů nelze použít vodní a pěnový hasicí přístroj?

- A) Nepoužívat na zařízení pod elektrickým napětím a k hašení lehkých kovů!
- B) Nepoužívat v uzavřených prostorech, kde je možnost vzniku toxických látek.
- C) Nepoužívat na rozvířitelné látky – piliny, hoblovačky, cukr, mouka apod.

5. Jak byste uhasil(a) požár elektrického zařízení pod napětím?

- A) hasíme pouze v případě, že máme prokazatelnou možnost odpojení přívodu elektrické energie, hasíme z dostatečné vzdálenosti a přerušovaně, vhodný je sněhový hasicí přístroj
- B) hasíme pomocí nádoby s vodou, pokračujeme v hašení nepřerušovaně dokud požár neuhasne
- C) hasíme pomocí oděvu, který máme zrovna po ruce, abychom zamezili přívodu vzduchu, dokud požár neuhasne

6. Co je to hydrant?

- A) výtokové regulovatelné armatury připojené na rozvodné potrubí tlakové vody uvnitř budov, označeny velkým bílým písmenem „H“
- B) vysokotlaký nástěnný hasící přístroj, nejčastěji červené barvy, označený velkým bílým písmenem „H“
- C) vodovodní přípojka, která se nachází v každé budově, označena velkým modrým písmenem „H“

7. Víte, jak na sebe upozornit, když se ocitnete v domě, kde hoří a není cesta ven?

- A) upozornit křikem "HOŘÍ!", bouchání na zeď, na topení, vyvěsit v okně ručník nebo prostěradlo, které na nás bude upozorňovat
- B) upozornit, co nejhlasitějším voláním o pomoc, zůstat na místě, dokud se někdo neobjeví
- C) pokud mám u sebe mobilní telefon zavolám tísňovou linku a seznámím je se situací na místě

8. Jak byste na linku tísňového volání nahlásil(a) autonehodu mimo obec?

- A) Stručně a jasně řeknu, kde jsem a co se stalo (situace, počet a typ zranění), budu odpovídat na otázky, spolupracovat s dispečerem, nepokládat telefon
- B) Hned nahlásím operátorovi své jméno, datum narození, rodné číslo, jakou mám značku automobilu, poté položím telefon a pokračuji v pomoci
- C) Budu čekat až se operátor zeptá na informace a následně budu odpovídat...

9. Jak zamezíme v případě požáru v domě pronikání kouře do našeho bytu, či pokoje?

- A) Nebudu otvírat dveře, mezeru mezi dveřmi a prahem ucpu textilem (peřina, polštář, oblečení apod.)
- B) Ihned otevřu všechny dveře a okna, abych vyvětral kouř a zplodiny
- C) Dveře nebo okna budu rychle otevírat a zavírat, tím vytvořím průvan a vyvětrám všechny kouř a zplodiny

10. Víte, co je to oxid uhelnatý (CO)?

- A) bezbarvý plyn, bez zápachu, lehčí než vzduch, váže se na červené krvinky 200x rychleji než kyslík
- B) kouř šedého zabarvení, zapáchající, těžší než vzduch, váže se na červené krvinky 200x rychleji než kyslík
- C) sloučenina kyslíku a uhlíku, není pro člověka zvláště nebezpečná